

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Bc. Michaela Bachurová

Postavení kurdské menšiny v Turecku

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Hynek Melichar

OLOMOUC 2015

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 10. prosince 2015

Bc. Michaela Bachurová

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Hynkovi Melicharovi za odborné vedení diplomové práce, užitečnou metodickou pomoc, cenné rady a připomínky, které napomohly k vypracování práce. Velké díky také patří rodičům za jejich podporu a trpělivost.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	5
ABSTRAKT	7
ÚVOD.....	8
1 Teorie societální bezpečnosti.....	17
1.1 Definice bezpečnosti	17
1.2 Vývoj rozšířeného pojetí bezpečnosti	18
1.2.1 Tradiční koncept bezpečnosti	18
1.2.2 Pojetí bezpečnosti podle Kodaňské školy.....	19
1.3 Societální bezpečnost	21
1.3.1 Definice societální bezpečnosti.....	21
1.3.2 Hrozby pro společnost	23
1.3.3 Obrana societální skupiny	25
1.4 Kritika rozšířeného konceptu bezpečnosti	27
2 Historie kurdské menšiny	29
2.1 Období před nadvládou Osmanské říše.....	29
2.2 Kurdové v době Osmanské říše.....	30
2.3 Potlačení kurdské identity v nově vzniklé Turecké republice.....	32
3 Vztah mezi kurdskou menšinou a tureckou vládou	35
3.1 Kurdská strana pracujících	35
3.1.1 Vznik PKK.....	35

3.1.2	Působení Strany kurdských pracujících	37
3.1.3	Abdullah Öcalan - vůdce PKK	42
3.1.4	Dopady turecko-kurdského konfliktu na civilní obyvatelstvo	45
3.2	Turecká vláda	47
3.2.1	Politika týkající se Kurdů před rokem 2002	47
3.2.2	Strana spravedlnosti a rozvoje	49
4	Aplikace sociální bezpečnosti na případ tureckých Kurdů	53
	ZÁVĚR	60
	SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	64
	Prameny	64
	Literatura	65
	PŘÍLOHY	74

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ADYÖD	Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği Ankarská demokratická asociace vyššího vzdělání
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi Strana spravedlnosti a rozvoje
DEP	Demokrasi Partisi Demokratická strana
EU	Evropská unie
GAP	Güneydogu Anadolu Projesi Projekt jihovýchodní Anatólie
HEP	Halkın Emek Partisi Lidová demokratická strana
KDPT	Kurdistan Democratic Party of Turkey Kurdská demokratická strana Turecka
PDK	Partiya Demokrat a Kurdistane Kurdská demokratická strana
PKK	Partiya Karkeren Kurdistan Kurdská strana pracujících
SHP	Sosyaldemokrat Halk Partisi Strana sociálních demokratů

TIP

Türkiye İsci Partisi

Strana tureckých pracujících

ABSTRAKT

Diplomová práce zkoumá postavení kurdské menšiny v Turecku. Především je analyzován postoj turecké vlády vůči kurdské menšině. Práce se také zaměřuje na vznik Kurdské strany pracujících a její snahy o dosažení samostatného kurdského státu. Práce využívá jednopřípadovou studii, v rámci které je použita teorie sociální bezpečnosti. Koncept sociální bezpečnosti má za cíl vysvětlit, jak je kurdská menšina v Turecku ohrožena a jakým způsobem se Kurdové mohou bránit.

Klíčová slova: sociální bezpečnost, Kurdové, menšina, Turecká republika, vláda, identita, Kurdistan, PKK, AKP,

ABSTRACT

This thesis examines the status of Kurdish minority in Turkey. Primarily, the position of Turkish government toward Kurdish minority is analyzed. The thesis focuses also on formation of Kurdish Workers Party and its effort to reach establishment of independent Kurdish state. The thesis is based on a theory of societal security within a single interpretative case study. The concept of societal security aims to explain the insecurity of Kurdish minority in Turkey and the ways which are used by Kurds to protect themselves.

Key words: societal security, Kurds, minority, Turkish Republic, government, identity, Kurdistan, PKK, AKP

ÚVOD

Podstatou liberálně demokratického státu je zajištění bezpečnosti pro své občany a ochrana menšinového obyvatelstva. Jednotlivci mají právo na ochranu svých lidských práv, ne protože jsou občany určitého státu, ale protože jsou lidské bytosti. V roce 1948 Valné shromážděním přijalo *Všeobecnou deklaraci lidských práv*, která má být společným cílem všech národů. Článek jedna deklarace upozorňuje na fakt, že všichni lidé se rodí rovni v důstojnosti i v právech. Článek dva tuto myšlenku nadále rozvádí, tedy že lidé jsou si rovni bez jakéhokoliv rozdílu rasy, náboženství, pohlaví, jazyka, politického smýšlení či národnostního původu. Podle článku tři má každý právo na život, svobodu a osobní bezpečnost (OSN 1948:1). Pro přijetí Deklarace lidských práv hlasovalo čtyřicet osm států, mezi než patří například Afghánistán, Irák, Írán či Turecko (Krejčí 2011: 27). Deklarace o lidských právech byla postupně doplňována a roku 1992 byla vytvořena *Deklarace o právech osob příslušejících k národnostním, etnickým, náboženským a jazykovým menšinám*, jejíž podstatou je, že státy mají zajišťovat ochranu národních, etnických, kulturních, náboženských a jazykových menšin (OSN 1992: 5).

Avšak ne všechny státy dodržují své závazky a chrání všechny jednotlivce v zemi bez rozdílu. V Turecké republice je to právě stát, který se snaží potlačit identitu menšin, především kurdského národa. Opatření, které turecká vláda koná vůči Kurdům, snižuje jejich schopnost reprodukovat faktory, jako jsou jazyk, zvyky a kultura, které vytvářejí jejich identitu. Kurdové se snaží záměrnou likvidací jejich kolektivní identity politizovat a bojovat proti tomu všemi možnými legálními prostředky, ale turecká vláda vždy zakročí a veškeré snahy Kurdů zastaví. Proto Kurdové volí i metody nelegální. Snaha o zničení národa skrze potlačení jeho identity může vyústit v konflikt přesahující hranice území, kde menšina žije a přesáhnout hranice státu, uvnitř kterého spor probíhá.

Kurdové jsou společností mající svůj vlastní jazyk, zvyky a kulturní tradice, jsou národem, nicméně bez vlastního státu. Jejich populace se odhaduje od 25 milionů do 40 milionů. Největší počet Kurdů žije v Turecku (12 až 15 milionů), v Íránu (6,5 milionů), v Iráku (4 až 4,5 milionů) a v Sýrii (1 milion). Kurdové také obývají území bývalého Sovětského Ruska, konkrétně Ázerbájdžán a Arménii a jejich počet se

odhaduje na dvě stě tisíc. Několik desítek tisíc Kurdů žije v západní Evropě, především v Německu a také v USA. Určit jejich počet není jednoduché, neboť mnoho z nich bylo asimilováno národem, v jehož zemi žijí (Gottlieb, Jenkins 2011: 113-114).

Kurdistán je oficiální kurdský autonomní region ležící na území Iráku a jedná se o jediné teritorium, kde si Kurdové vydobyli určitou samostatnost. Avšak termín Kurdistán se používá i pro území, kde většinovým obyvatelstvem jsou Kurdové. Kurdistán se rozléhá především v oblasti Mezopotamské nížiny, Anatolské roviny a Íránské náhorní plošiny. Jedná se o teritorium bez pevných hranic. Rozkládá se na severozápadě Iráku, kde přesahuje rozmezí autonomní oblasti, na severovýchodě Íránu, na východě Turecka a na severu a severozápadě Sýrie (mapa č.1). Za území Kurdistánu je mnohdy považován i jihozápad Arménie a Ázerbájdžánu. Zjednodušeně se tedy dá říci, že Kurdistán je tam, kde většinu tvoří Kurdové. Pojem Kurdistán je velmi kontroverzní především pro země, kde se tato minorita vyskytuje. Příkladem může být Turecko, které explicitně odmítá existenci Kurdistánu, jelikož zasahuje do tureckého území a nesouhlasí s tím, že by si turecké území mohl nárokovat někdo jiný (McDowall 2004: 11-12).

Kurdská menšina nikdy v historii neměla svůj vlastní stát, přestože o něj vždy usilovala. V době Osmanské říše měla rozsáhlou autonomii. Toto se ale změnilo, když se Osmanská říše začala rozpadat a začala ztrácet své postavení. Jednotlivé národy, které byly pod nadvládou Osmanů, využily oslabení říše a začaly vyhlášovat samostatnost. Sultán se obával, že Kurdové by mohli být dalším národem, který by vytvořil svůj samostatný stát. Proto proti nim tvrdě vystupoval a snažil se o jejich násilnou asimilaci. Vznikem Turecké republiky se situace Kurdů nezlepšila, nadále byli perzekuováni, a to navzdory faktu, že Turecká republika vznikla na základě demokratických prvků s důrazem na lidská práva. V roce 1961 Turecko přijalo novou ústavu, která zásadně změnila stranický systém. Do přijetí nové ústavy v zemi fungovala jen jedna politická strana. Nová ústava systém změnila z monopartismu na systém více stran, což bylo významnou událostí, která mohla vést k rozšíření kurdských práv. Turecká vláda ovšem zajistila, aby se tak nestalo.

Zlom přišel v 70. letech, kdy vznikla Strana kurdských pracujících (PKK). Pravděpodobně nejsilnější kurdská nacionalistická militantní organizace, jejíž hlavním cílem je vytvoření vlastního kurdského státu. PKK vede ozbrojený boj s tureckou

vládou za uznání kulturních a politických práv a práva na sebeurčení pro Kurdy. K dosažení svých cílů volí i takové metody jako vyvražďování, pumové útoky či vydírání. Tyto praktiky PKK zapříčinily, že strana byla v mnoha zemích označena za teroristickou skupinu. PKK a turecká vláda se snaží vést dialog a uzavřít příměří, které je vždy porušeno. Každá akce turecké vlády proti Kurdům vyvolá reakci na straně PKK a naopak. Situace nemá řešení, protože ani jedna strana není ochotná od svých požadavků ustoupit. Zásadní problém boje mezi PKK a tureckou vládou spočívá v jeho rozsáhlém dopadu na civilní obyvatelstvo.

Turecko je demokratickou, sekulární republikou. Je právním a sociálním státem, který dbá na lidská práva a klade důraz na vlastenectví. Již od svého vzniku roku 1923 se snaží o přiblížení se západním státům a chce s evropskými zeměmi hlouběji spolupracovat jakožto potenciální člen Evropské unie. Ačkoliv byl Turecku udělen statut kandidátské země, členem se prozatím nestalo, protože nesplňuje tzv. Kodaňská kritéria, konkrétně dodržování lidských práv (a nejen jich). Turecká vláda projev jakéhokoliv práva na sebeurčení menšin okamžitě potlačuje a snaží se o jejich asimilaci. Za tyto postupy je soustavně kritizována na mezinárodním poli, nejen EU, jejíž členem chce být, ale i lidskoprávními organizacemi a jednotlivými státy.

Předmětem této diplomové práce je analyzovat postavení kurdské menšiny v Turecku, postoj turecké vlády vůči Kurdům a snahu kurdské minority o prosazení svých práv a získání autonomie v rámci tureckého státu. Turecko soustavně porušuje lidská práva menšiny, snaží se o její asimilaci, narušuje její identitu. Turecká vláda cíleně vykořisťuje oblast osídlenou Kurdy a nezvyšuje životní úroveň tamního obyvatelstva, proto je tento region permanentně nejchudší částí Turecka.

Cílem práce je objasnit pozadí sporu mezi Kurdy a tureckou vládou a odpovědět na dílčí výzkumné otázky:

- *Jaké příčiny vedly k ozbrojenému boji za práva Kurdů?*
- *Jaké kroky činí turecká vláda, aby narušila identitu kurdského národa?*
- *Jakým způsobem Kurdové vzdorují asimilaci?*

Na základě výzkumných otázek autorka stanovila následující hypotézu: *Kurdská menšina žijící v Turecku, jejíž sociální bezpečnost je ohrožována tureckou vládou, brání svou kolektivní identitu v reakci na asimilační nástroje, které používá vláda. Tedy čím agresivněji vláda postupuje proti Kurdům, tím násilnější prostředky k obraně kurdská menšina používá.*

Metodologie práce ve snaze odpovědět na jednotlivé dílčí otázky, potvrdit či vyvrátit hypotézu a objektivně analyzovat postavení kurdské menšiny v Turecku využívá deskriptivně-analytické metody a disciplinovanou interpretující jednopřípadovou studii. Metodologie se opírá o teorii, která je v práci stanovena.

Jednopřípadová studie využívá pro analýzu jeden případ, který následně aplikuje na širší kategorii případů. Jejím cílem je formulovat principy a na jejich základě přispívat k vysvětlení dané problematiky (Kouba 2011: 96). Disciplinovaná interpretativní studie zkoumá fenomén, který je významný, ale pro jeho zkoumání je aplikována již existující teorie. Avšak teorie je jen jakýmsi návodem, jak pracovat s daným případem, tedy nejedná se o ověření teorie, nýbrž o vysvětlení vybraného jevu pomocí teorie (Drulák 2008: 34).

Text analyzuje postupy turecké vlády, a jaké mají dopady na kurdskou menšinu v rámci sociální bezpečnosti. Časově je práce vymezena od vzniku Turecké republiky, který se datuje k roku 1923, až do roku 2012, kdy došlo k důležitému vyjednávání mezi tureckou vládou a představiteli PKK a především se zaměřuje na 70. a 80. léta, kdy vznikla Kurdská strana pracujících a začala operovat s cílem dosáhnout samostatného kurdského státu. Dále je práce zacílena na období od roku 2002 až 2012, tedy období, kdy se vládní stranou stává Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP). AKP se v rámci svého politického programu snaží vést Turecko směrem do Evropy. Na základě jejich reforem EU v roce 2005 zahájila s Tureckem přístupová jednání. Ačkoliv by se mohlo zdát, že politická strana snažící se o vstup do EU bude strážcem lidských práv a bude chránit menšiny, není tomu tak. I přestože AKP vede mírové hovory s PKK, k uzavření stálého míru mezi oběma stranami zatím nedošlo. Roku 2012 proběhly poslední podstatné mírové hovory, kdy turecká strana přišla s novou strategií vůči Kurdům.

Geograficky je práce zaměřena na území Turecké republiky, i přestože práva Kurdů nejsou dodržována ani v jedné zemi, kterou obývají. Práce zkoumá Turecko, jakožto stát, který se od svého vzniku snaží o sblížení se západem a jeho kulturou, čímž je Turecko nejvíce evropskou zemí. Je to země, od které se očekává dodržování základních demokratických principů a lidských práv s ochranou menšin. A to i z důvodu, že chce být součástí Evropské unie. Avšak nic takového se neděje a turecká vláda od počátku vzniku republiky lidská práva menšin porušuje. Kurdská otázka je jednou z hlavních překážek vstupu Turecka do EU.

Autorka při psaní práce aplikuje teorii sociální bezpečnosti. Teorie společenské bezpečnosti zkoumá společenské a kulturní vztahy, bezpečnost národa, jakým způsobem může být ohrožen a jak se může bránit. Klíčovým pojmem pro bezpečnost společnosti je identita. Je to identita Kurdů, kterou se snaží Turci narušit či zničit, tedy je narušována bezpečnost společnosti. Kurdové si svou identitu utvářejí skrze tradice, jazyk, zvyky a kulturu a turecká vláda se všemožně snaží zamezit, aby identita byla předávána dál z generace na generaci. Zakazuje používání kurdského jazyka či projev tradic a šíření kultury. Kurdové za projevy své identity mohou být i uvězněni. Kurdové však za svůj národ bojují a stále se jim daří si svou kulturu i jazyk uchovat, i když jejich prostředky k obraně jsou malé.

Struktura diplomové práce je členěna do čtyř hlavních kapitol. První kapitola tvoří teoretický základ problematiky, jež text zkoumá. Kapitola vysvětluje historii teorie a její kauzalitu. Zabývá se teoretickým základem sociální bezpečnosti a její implementaci na mezinárodním poli. Jsou zde popsány hlavní myšlenky teorie. Základní premisy teorie upozorňují na hlavní hrozby pro společnost a způsob, jakým se společnost může bránit. Kapitola je rozdělena do čtyř podkapitol. První se zabývá termínem bezpečnost, jakým způsobem je definována a jak ji formulují jednotlivé mezinárodní instituce a odborníci. Druhá část se věnuje vývoji sociální bezpečnosti. Popisuje realistickou vizi bezpečnosti, kdy dominoval vojenský sektor a objasňuje příčiny, jež vedly k zavedení sektorového pojetí bezpečnosti, jejíž součástí je sociální bezpečnost. Třetí oddíl se zaměřuje na samotnou sociální bezpečnost, kdo je referenčním objektem a jaké hrozby mohou narušit tuto bezpečnost. Také vysvětluje, jakým způsobem se ohrožená společnost může bránit. Poslední podkapitola se zabývá kritikou rozšířené bezpečnostní agendy, která je rozdělena na sektory, tedy i kritikou

societální bezpečnosti. Kritika je především mířena ze strany realistů a neorealistů, kteří zastávají názor, že by se bezpečnost měla zaměřovat na vojenský sektor, kde je referenční objekt stát.

Druhá část práce se věnuje historii kurdského národa, která si klade za cíl objasnit vztahy mezi Turky a Kurdy, což je potřebným faktorem pro provedení hlubší analýzy postavení Kurdů v Turecku. Tato část práce je rozdělena na čtyři podkapitoly. První z nich se věnuje původu Kurdů, jejich boji s Araby a situaci kurdské menšiny, než se dostala do područí Osmanské říše. Tato podkapitola má vyjasnit fakt, že Kurdové jako národ nikdy nebyl spjat s územím a ani v minulosti nevytvořili svůj vlastní stát. Další úsek kapitoly se zabývá Kurdy v Osmanské říši, kdy si menšina pod vlivem událostí, které se děly ve světě kolem nich, začala uvědomovat svá práva a začala za ně bojovat. Třetí pasáž se zaměřuje na období první světové války, kdy se Osmanská říše přidala na stranu Centrálních mocností a ve válce se stala poraženou. Mírová smlouva, která byla připravena pro Osmanskou říši, zahrnovala i kapitolu zabývající se Kurdy a jejich pozicí uvnitř říše. Poslední podkapitola popisuje postavení kurdské menšiny v době moderního Turecka. Období, kdy se říše rozpadla a vznikla nová republika s demokratickými prvky. V nově vzniklé republice kurdská menšina revoltovala za svá práva, nicméně povstání byla vždy krvavě potlačena a minorita Kurdů byla nadále perzekuována.

Další kapitola se zaměřuje na Kurdskou stranu pracujících, a jakým způsobem se snaží dosáhnout svého hlavního cíle, tedy vytvoření kurdského samostatného státu nebo minimálně získat autonomii v rámci Turecka s politickými a kulturními právy pro Kurdy. Kapitola se dělí na dva hlavní oddíly. První mapuje vznik PKK, jaké události k vytvoření strany vedly a jak se strana vyvinula z malé skupiny intelektuálů kolem jednoho vůdce na stranu se širokou podporou Kurdů. A to nejen v Turecku, ale i v jiných zemích, kde mají Kurdové početné zastoupení, včetně zemí evropských. Také se zaměřuje na samotného zakladatele a vůdce PKK Abdullaha Öcalana. I přes uvěznění Öcalana tureckou vládou, zůstává nadále symbolem pro Kurdy, kteří ho stále uctívají a pravidelně demonstrují za jeho propuštění. Kapitola se se zaměřuje na působení PKK. Popisuje praktiky, jaké činí za účelem vytvoření samostatného státu. Metody, jaké strana používá, se postupem času mění od mírových hovorů až po teroristické akce. Druhá část kapitoly se věnuje postojům turecké vlády vůči PKK a

Kurdům. Především se zaměřuje na tureckou politickou Stranu spravedlnosti a rozvoje. Strana vznikla roku 2001 a poměrně rychle získala popularitu, a to nejen mezi obyvateli Turecka, ale je podporována i evropskými lidry. Již několik volebních období vyhrává volby a zůstává vládní stranou. Od tohoto faktu se též odvíjí, jaké postavení mají Kurdové v Turecku, když je u moci strana, která propaguje vstup do EU. AKP se snažila o zlepšení postavení Kurdů v Turecku. Strana vyjednávala také s vůdcem Öcalanem a roku 2013 došlo k mírovému procesu mezi PKK a AKP.

Diplomová práce pro komplexní analýzu kurdské problematiky v Turecku využívá primární i sekundární zdroje. Pro teoretickou část práce je využita literatura českých odborníků, nicméně vzhledem k mezinárodní povaze tématu práce, autorka používá anglicky psané texty. Odborná literatura zabývající se Kurdy neposkytuje komplexní náhled na tuto problematiku. Texty se převážně zabývají kurdskou otázkou jakožto celku, ne jen Kurdy na území Turecka. Literatura, která celkově analyzuje postavení kurdské menšiny v Turecku, je z velké části v kurdštině a turečtině. Avšak pro teoretický základ diplomové práce existuje dostatečné množství odborných zdrojů. Autorka čerpá také z odborných článků a časopisů.

V teoretické části diplomové práce se text opírá o monografie a sekundární zdroje zahraničních i českých odborníků, kteří se zaměřují na bezpečnost a její sektorové pojetí. Stěžejní díla jsou od autorů Kodaňské školy, kteří položili základ pěti sektorům bezpečnosti, mezi nimiž se nachází sociální bezpečnost, která je využita pro diplomovou práci. Je to především monografie Baryho Buzana *People, States and Fear*, kde autor poprvé rozděluje bezpečnost na pět sektorů. Dalším podstatným dílem je *Identity, Migration and New Security Agenda in Europe* od Ole Waevera, jenž můžeme považovat za doplňující dílo k Buzanově *People, States and Fear*, jelikož Waever navazuje na myšlenky Buzana a nadále je rozvíjí. Autorka dále využívá monografii od autorů Kodaňské školy Baryho Buzana, Oleho Waevera a Jaapa de Wildeho *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Toto dílo má český překlad a podává komplexní náhled na sektorové pojetí bezpečnosti, jelikož autoři rozvádějí jednotlivé sektory bezpečnosti, analyzují referenční objekty a hrozby, prostřednictvím kterých referenční objekty mohou být ohroženy. Neocenitelným zdrojem pro teoretickou část je *Ethnic Violence and the Societal Security Dilemma* od Paula Roa. Roe analyzuje sociální bezpečnost a podává výčet hrozeb, které mohou být nebezpečím pro

společnost. Také popisuje, jakým způsobem se ohrožená společnost může bránit. Tato díla jsou nejpřínosnějšími pro teoretické zpracování diplomové práce.

Pro druhou kapitolu práce existuje literatury v anglickém jazyce dostatek, jelikož kapitola se zabývá obecně historií Kurdů a situací kurdské menšiny při vzniku Turecké republiky. Text čerpá především z díla *The Kurdish National Movement: Its Origins and Development* od Waide Jwaideha. Kniha seznamuje s obecnými informacemi o Kurdech a popisuje postavení Kurdů v rámci Osmanské říše i moderního Turecka, jakým způsobem se snažili o autonomii a prosazovali svá práva. Mapuje také praktiky turecké vlády proti Kurdům. Autorka nadále využívá knihu *A Modern History of the Kurds* od Davida McDowalla, jenž ke své povaze může být doplňujícím textem k Jwaidehovi, neboť podrobně popisuje původ Kurdů a jejich boj za své postavení. Thomas Bois ve svém díle *The Kurds* analyzuje příčiny kurdského nacionalismu a popisuje boj za práva Kurdů. Bois reflektuje dvě velká povstání Kurdů, která proběhla na území Turecka krátce po vzniku Turecké republiky. Dalším podstatným dílem, které autorka využívá v diplomové práci, je *Agha, Shaik and State* od Martina van Bruinessena. Autor doplňuje předešlé tři znalce kurdské otázky. Především se zaměřuje na úpadek Osmanské říše a zrod moderní Turecké republiky a analyzuje postavení kurdské menšiny v tomto období.

Další kapitola monitoruje počátek ozbrojené rezistence Kurdů vůči turecké vládě. Naprosto stěžejním dílem k této kapitole bylo *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence* od Marcuse Alizi, který podává podrobný a komplexní výklad o vzniku PKK, o jejím vůdci Abdullahovi Öcalanovi a o boji strany proti turecké vládě. Taktéž dílo popisuje způsoby vlády, která se snaží o asimilaci kurdské menšiny. Toto dílo, které je dostupné v anglickém jazyce, je pro oblast kurdské otázky v Turecku jedinečné, jelikož anglické zdroje takovýto popis nepodávají. Tímto se ostatní odborné zdroje stávají jen doplňujícími částmi pro dílo od Alizi. Jamal Jalal Abdulla ve své knize *The Kurds: A Nation on the Way to Statehood* rozděluje Kurdy podle území a analyzuje jejich boj za samostatnost v jednotlivých státech, kde jsou Kurdové početnou menšinou. Také se zaměřuje na Kurdy v Turecku, vznik PKK a boj za ochranu kurdské identity. Nicméně kniha se nezaobírá kurdskou problematikou do hloubky, ale jen povrchově. Gülistan Gürbey přispěl do knihy Roberta W. Olsona *The Kurdish Nationalism Movement in the 1990s:*

Its Impact on Turkey and the Middle East kapitolou *The Kurdish Nationalist Movement in Turkey in the 1980s*, kde mapuje akce, které prováděla Kurdská strana pracujících a reflektuje vliv PKK na kurdské obyvatelstvo v Turecku. Taktéž se zabývá reakcí turecké vlády na ozbrojené akce PKK. Kilic Kanat, Ahmet Tekelioglu, Kadir Ustun v knize *Politics and Foreign Policy in Turkey: Historical and Contemporary Perspectives* popisují snahu o změnu taktiky PKK, tedy období, kdy se strana snažila vyjednávat s tureckou vládou a vyhlašovala příměří.

Druhá část třetí kapitoly se zabývá postoji turecké vlády vůči PKK a kurdské menšině. Především se zaměřuje na Stranu spravedlnosti a rozvoje, která se stala vládní stranou roku 2002. Pro tuto část je nejvíce využíváno článků z periodik, jelikož monografií, které by analyzovaly postoj AKP ke Kurdům, není v anglickém jazyce dostatek. Článek *The Justice and Development Party and the EU: Political Pragmatism in a Changing Environment* od Gamze Avcı popisuje stranu jakožto uctívající demokratické hodnoty, mezi něž patří uznání práv menšin. Huseyin Alptekin v textu *Ethnic Incorporation Policies and Peripheral Reaction: How Turkey's Kurds are Treated by the State and How They Perceive Their Treatment* analyzuje postoj AKP ke Kurdům a jakým způsobem se AKP snažila o zlepšení pozice kurdské menšiny.

1 Teorie sociální bezpečnosti

1.1 Definice bezpečnosti

Bezpečnost v rámci mezinárodních vztahů je základní hodnotou a cílem každého státu. I když se bezpečnost nejčastěji označuje jako stav, kdy neexistuje ohrožení, je tento termín velmi problematický, neboť neexistuje univerzální definice a je nutné pojem neustále redefinovat v reakci na nově vznikající hrozby. Jeho nejednotná definice také způsobuje, že každá mezinárodní instituce zajišťující mír, autoři a odborníci formulují tento koncept jinak, a to tak, aby zahrnuli co nejvíce hrozeb, které bezpečnost mohou narušit. Bill McSweeney v knize *Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations* popisuje bezpečnost jako neuchopitelný či pomíjivý termín, tedy pojem bez jasné definice (McSweeney 1999: 13). Nicméně Buzan ve svém díle upozorňuje, že absence univerzální definice nebrání dalšímu vývoji konceptu a sám podává jednoduchou definici, tedy že bezpečnost je snaha o nepřítomnost hrozby (Buzan 2009: 37).

OSN zaměřující se na lidskou bezpečnost ji definuje jako ochranu základních svobod, které jsou základem života, což znamená ochranu lidí před všudypřítomnými hrozbami. Jedná se o vytvoření politických, environmentálních, ekonomických, vojenských a kulturních systémů, které dohromady jsou lidem stavebním kamenem pro přežití, živobytí a důstojnost (United Nation Trust Fund for Human Security 2009: 5). NATO roku 1994 vypracovala dokument popisující bezpečnost jako ochranu základních svobod a lidských práv se zajištěním svobody, spravedlnosti a míru skrze demokracii (Lucarelli 2002: 22). Jan Eichler ve svém díle *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století* vymezuje bezpečnost jako: „nepřítomnost či neexistence ohrožení nejvyšších hodnot státu či společenství a stát je bezpečný, když je zajištěna obrana jeho území a hodnot, které se na něm nacházejí, fungování jeho institucí a ochrana obyvatelstva” (Eichler 2006: 8).

1.2 Vývoj rozšířeného pojetí bezpečnosti

1.2.1 Tradiční koncept bezpečnosti

Societální bezpečnost je koncept bezpečnosti, který je poměrně nový a začal se vyvíjet až po skončení studené války. Od 17. století se bezpečnost výhradně spojovala s vojenským sektorem a ozbrojenými silami a primárním cílem bylo zachování existence referenčního objektu, kterým je stát (Bilgin 2003: 203). Stát je definován vládou, teritoriem a obyvatelstvem. Pokud došlo k narušení bezpečnosti prvků tvořící stát, následovala vojenská reakce. Nicméně obrana státu již není hlavním úkolem armády. Ta se může podílet na dalších úlohách, jako jsou humanitární intervence či peacekeeping apod., což nemusí být vždy spojeno s ochranou existence daného státu (Buzan, Waever, de Wilde 2005: 32). Pojem existenční hrozba může mít širší význam, kde figurují jiné referenční objekty, než je stát. Bezpečnost mimo vojenskou oblast byla v minulosti opomíjena.

Postupem času přestal vojensky orientovaný koncept bezpečnosti dostačovat, i přesto, že neorealisté, mezi které se řadí například Kenneth Waltz, John Mearsheimer či Barry Ross Posen, tvrdí, že státy vedle sebe nemohou koexistovat v naprosté harmonii. Dle nich vždy bude docházet ke konfliktům mezi nimi, neboť mezinárodní politika je boj o moc. Kládou důraz na tradiční bezpečnost zaměřující se na vojenský sektor, kde stát je jediným aktérem a tvořitelem mezinárodní politiky (Drulák 2003: 60). Po ukončení studené války se koncept vojenské bezpečnosti ukázal jako nedostačující. Světová pozornost již nebyla upřena na konflikt mezi dvěma bloky a začaly se objevovat fenomény, které během studené války byly opomíjeny či nebyly vyhodnoceny jako důležité. Především země tzv. třetího světa se staly centrem zájmu. Rozvojové země byly diametrálně odlišné od vyspělých zemí. Jednalo se především o konflikty uvnitř státu, hlad, nemoci, špatné životní prostředí a jiné následky špatné správy země (SIPRI 2005: 285). Již se nejednalo o klasický boj o moc mezi dvěma státy. Bylo potřeba rozšířit referenční objekty, jež mohou být ohroženy, protože klasické vojenské nástroje nemohly potlačit takové typy hrozeb.

Na fakt, že je potřeba se zaměřit na jiné sektory, než vojenské, již poukázali studenti mírových studií během studené války. Dle nich bylo nutné zacílit se na jedince a sociální skupiny jakožto referenční objekty, jejichž bezpečnost může být

ohrožena. V 70. a 80. letech Johan Galtung a Kenneth Boulding urgovali na rozšíření referenčních objektů, protože dle nich mír není jen absence války, ale je nutné nastolit spravedlnost uvnitř státu, tedy ve společnosti. Je důležité začít se zaměřovat na jednotlivce, sociální skupiny a jejich potřeby, protože jsou ve stejné linii důležitosti jako stát samotný. Podle Galtunga mír může být dvojitý, a to negativní a pozitivní. Negativní mír znamená absenci ozbrojeného konfliktu, kdežto pozitivní mír je absence jednak ozbrojeného konfliktu, ale také nepřítomnost násilí na jednotlivcích či celé společnosti (Bilgin 2003: 204-205).

1.2.2 Pojetí bezpečnosti podle Kodaňské školy

Debata o povaze bezpečnosti nabírala na vážnosti v 80. letech a po studené válce, je však předmětem vědeckých debat dodnes. Především je v centru diskuze tradiční pojetí bezpečnosti, které se zaměřuje na jeden sektor, proti němuž stojí širší pojetí se zaměřením na multisektorové rozdělení. Konceptu bezpečnosti a jejího rozpracování se v 80. letech začala věnovat hlavně tzv. Kodaňská škola (COPRI) a především představitelé Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, Morten Kestrup a jiní. Bezpečnost chápou jako zvláštní druh politiky a odmítají, že by zaměření se na jeden sektor bylo dostačující. Je třeba bezpečnost uplatnit v jiných problémových oblastech, jako jsou společnost či životní prostředí. Také tvrdí, že hrozby uvnitř státu mají na bezpečnost státu větší dopad než externí hrozby (Saleh 2010: 233). Ole Waever ve své práci o bezpečnosti rozvedl myšlenku, že aby došlo k definitivnímu řešení bezpečnostních otázek, je nutné přestat se zaměřovat pouze na státy a jejich systémy, ale je potřeba se věnovat i jednotlivcům, neboť společnost je to, co tvoří mezinárodní vztahy (Waisová 2004: 69). Nový, rozšířený koncept bezpečnosti byl poprvé představen v Buzanově díle *People, State and Fear*. Pojem bezpečnost teoretici Kodaňské školy rozšířili tak, aby zahrnovala větší počet potenciálních hrozeb a rozdělili je do pěti sektorů – vojenský, politický, sociální, ekonomický a environmentální. V každém sektoru figurují jiné hrozby a referenční objekty, na které je též nutné se v rámci bezpečnosti zaměřovat. Sektorové pojetí je průlomem v analýze bezpečnosti (Eichler 2006: 16). V současné době dominuje konceptualizace bezpečnosti zavedená Kodaňskou školou.

Aby rozšířené pojetí bezpečnostní analýzy mohlo plně fungovat, je nutné rozlišovat mezi referenčním objektem, aktérem sekuritizace¹ a funkčním aktérem. Referenční objekt je entita, jenž může být v existenčním ohrožení a může si nárokovat právo na přežití. Aktéři sekuritizace dávají dynamičnost sekuritizaci, neboť prohlašují referenční objekty za ohrožené. Funkční aktér může mít vliv na bezpečnost, ale není referenčním objektem a ani aktérem sekuritizace, ačkoliv ovlivňuje politická rozhodnutí v rámci bezpečnosti. Referenčním objektem se díky aktérovi sekuritizace může stát v podstatě cokoliv, co aktér označí za ohrožené. Nicméně některé objekty se velmi těžko sekuritizují. Za nejlépe sekuritizovanou jednotku se považuje středně velké těleso, tedy rozsahově omezené společenské skupiny, protože tyto skupiny mají společnou identitu, společné „my“ (Buzan, Waever, de Wilde 2005: 48-50). Na základě identifikace referenčního objektu je možné bezpečnost rozdělit do sektorů. Nicméně je nutné podotknout, že představitelé Kodaňské školy nestavili význam státu do pozadí, stále pro ně byl podstatným aktérem bezpečnosti, jen hledali alternativy. Podle nich stát totiž mohl být narušen prostřednictvím ohrožení jiných objektů. Každý z pěti sektorů byl zpočátku chápán jako sektor národní bezpečnosti. Avšak Waeverova apelace na re-konceptualizaci způsobila, že oněch pět sektorů se stalo referenčními objekty (Roe 2005: 42).

Novou rozšířenou bezpečnostní agendu rozvádí Barry Buzan mimo jiné i ve svém díle *New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century*. Podstatným faktem je, že sektory bezpečnosti jsou provázané a nepůsobí odděleně. Jednotlivé sektory se liší referenčním objektem a hrozbou. Tradiční vojenský sektor je zaměřen na stát, který je zde referenčním objektem. Vojenská bezpečnost zkoumá, jak je stát schopný odvrátit vnější a vnitřní hrozby své existence. Politická bezpečnost se zabývá organizační stabilitou států, jejich systémy vlád a ideologiemi, které vládám dávají legitimitu. Tyto dva sektory jsou velmi propojené a ovlivňují se navzájem. Sociální bezpečnost analyzuje dění uvnitř státu se zaměřením na společnost. Zkoumá, jakým způsobem je společnost schopna reprodukovat svou identitu skrze jazyk, kulturu,

¹ Je to řečový akt, kdy aktér mezinárodních vztahů označí téma za nebezpečné a ono se tímto nebezpečným stane (i když hrozbou být nemusí).

tradice a náboženství. Referenčním objektem v této oblasti je společnost. Pokud se identita společnosti naruší, je narušena suverenity státu, tedy dochází k opětovnému prolínání sektorů. Ekonomický sektor bezpečnosti se soustředí na zdroje financí a ekonomické trhy nezbytné pro udržitelnost státní moci a přijatelné úrovně životy. Referenčním objektem jsou státy nebo firmy. Environmentální bezpečnost zkoumá životní prostředí, které může být jednak ohroženo, ale také může být hrozbou. Životní prostředí je důležitým faktorem pro přežití společnosti (Buzan 1991: 433). Vzhledem k provázanosti sektorů může dojít k tzv. spillover, kdy narušením bezpečnosti v jednom sektoru může dojít k „přelití“ problematiky do sektoru jiného.

Tabulka č. 1: Nové sektorové pojetí bezpečnosti

Rozšířený koncept bezpečnosti

Stupeň rozšíření	Způsob rozšíření			
	Horizontální úroveň (sektory)	Vertikální úroveň (referenční objekty)	Ohrožené hodnoty	Zdroje hrozeb
Úzký koncept	Vojensko-politický sektor	Stát	Suverenita Teritoriální integrita	Jiné státy (Substátní aktéři) Příroda
Rozšířený koncept	Societální sektor	Národ Sociální skupiny	Národní jednota Identita	(Státy) Národy Migranti Nepřátelské kultury
	Ekonomický sektor	Stát Instituce Individua	Rozvoj Existence Základní lidské potřeby	Jiné státy Trhy Globální ekonomika
	Environmentální sektor	Ekosystém Lidský druh Stát	Udržitelnost Přežití Kvalita života	Stát Globalizace Lidský druh

Zdroj: Waisová 2004: 75

1.3 Societální bezpečnost

1.3.1 Definice societální bezpečnosti

Societální bezpečnost je sektor bezpečnosti zkoumající společnost, její identitu, skrze kterou se společnost tvoří a analyzuje možné hrozby, které by identitu společnosti mohly narušit. Týká se bezpečnosti kolektivní skupiny ve vztahu k jiným komunitám nebo institucím státu (Thiel 2007: 5). Tento druh bezpečnosti byl do rozšířené agendy bezpečnosti přidán především ke stoupajícímu počtu etnických a nacionalistických konfliktů. Dalším velmi podstatným faktem, proč do rozšířeného konceptu bezpečnosti byla přidána societální bezpečnost je, že ohrožení společnosti může mít fatální dopad na suverenity státu (Saleh 2010: 233). Societální bezpečnost

je Waeverem definována jako: „...schopnost společnosti setrvat v měnících se podmínkách a odolat potenciálním a skutečným hrozbám. Přesněji řečeno, jedná se o udržení se v přijatelných podmínkách pro evoluci tradičních modelů, jako jsou jazyk, kultura, sdružování se, náboženství, národní identita a zvyky“ (Waever 2013: 23).

Je důležité nezaměňovat sociální bezpečnost (societal security) se sociálním zabezpečením (social security). Tyto dva termíny mají odlišný význam. Sociální zabezpečení se týká jednotlivců a je spíše spojené s ekonomikou, kdežto sociální bezpečnost se zaměřuje na společnost. Ole Waever upozorňuje, že název sociální není příhodný, ale termín bude nadále používán, aby se zachovala původní Buzanova terminologie z díla *People, States and Fear* pro zachování kontinuity a chce minimalizovat případné nejasnosti. Dle něj by bylo příhodnější používat termín bezpečnost identity (Stýskalíková 2006: 28).

Klíčový pojem pro sektor sociální bezpečnosti je identita. Identita může být spojena s jednotlivcem, ale i celou skupinou, příkladem může být národ². Existují i jiné skupiny, které disponují společnou identitou, v dnešní Evropě mluvíme především o národech a etnických menšinách. Sociální bezpečnost spíše řeší problematiku kolektivní identity, než identitu jedince. Identitu můžeme definovat jako soubor myšlenek a postupů, které identifikují jednotlivce jako členy společnosti (Panić 2009: 31). Identita je tvořena jazykem, kulturou, zvyky a náboženstvím a jejich zachování je podstatným prvkem pro evoluci identity společnosti (Buzan 2009: 121). Pro Waevera se společnost značí identitou a sebepojetím jednotlivců jakožto členů komunity. Kolektivní identitu charakterizuje jako „my“, jakožto formu celoskupinového přesvědčení o sounáležitosti (Waisová 2004: 71). Sociální bezpečnost zkoumá kulturní a společenské vztahy se zaměřením na kolektivní bezpečnost. Hledá potenciální hrozby, které by mohly narušit nebo zničit identitu společnosti. Ohrožení identity znamená ohrožení „my“. Nicméně spojovat bezpečnost s identitou se může

² Podle Waevera je národ zvláštní druh společnosti a je charakterizován třemi hlavními atributy: patří k určitému území, existuje kombinace komunity v současné době s kontinuitou v čase, pocit sounáležitosti k jednotce, z kterých se skládá globální společnost (Waever 1993: 19).

jevit mylně, neboť identita subjektu se tvoří působením externích vlivů, ve styku s identitami jinými (Stejskal 2006: 11).

Nicméně identita hraje důležitou roli v bezpečnosti státu. Podle původního Buzanova sektorového pojetí bezpečnosti v *People, States and Fear* společnost byla koncipována jako jeden z elementů, skrze který mohl být stát ohrožen. Ole Waever Buzanovu myšlenku rozvedl v díle *Identity, Migration and the New Security Agenda* a společnost označil za referenční objekt. Pokud společnost ztratí identitu, společnost jako taková zanikne. Pokud společnost zanikne, bude to mít vliv na suverenitu státu, a pokud je narušena suverenita státu, stát nadále nemůže fungovat. Nicméně hranice společnosti nejsou stejné jako hranice státu a v jedné zemi může existovat více národů. Proto společnost může být ohrožena, aniž by to narušilo suverenitu státu, tudíž je důležité zaměřit se na bezpečnost samotné společnosti. Identita má duální funkci, s vlivem nejen na společnost, ale i na samotný stát (Roe 2005: 43). Waever tvrdí: „Societální bezpečnost je důležitá sama o sobě, protože společnosti jsou také podstatné politické reálie a jejich reakce na ohrožení jejich identity budou politicky významné.“ (Waever 1993: 27).

1.3.2 Hrozby pro společnost

Hrozbou pro společnost je, když nadále nemůže předávat prvky tvořící její identitu. Zákaz používání jejího jazyka, jmen, nošení národního oblečení, zavření vzdělávacích a modlitebních institucí společnosti, deportace či zabíjení členů společnosti, to vše je potlačení vyjádření identity a má to negativní vliv na kolektivní identitu a na existenci společnosti samotné (Roe 1999: 193). Všeobecně je societální společnost ohrožena ve chvíli, kdy ona sama cítí, že kolektivní „my“ je vystaveno nebezpečí. Podle Buzana mezi hrozby společnosti patří výše zmíněné zákazy a Roe tuto skutečnost doplňuje o fakt, že i určitá povolení mohou být zkázou pro identitu společnosti. Příkladem může být udělení práv menšině, což může narušit homogenitu většinové společnosti (Roe 2005: 48).

V zásadě hrozby pro societální společnost můžeme rozdělit na dvě hlavní skupiny – etnické čištění a kulturní čištění. Během kulturního čištění se provádí takové praktiky jako asimilace, právní a byrokratická diskriminace, násilí namířené proti společnosti, zatýkání, znásilňování či zhářství. Etnické čištění představuje enormní hrozbu pro komunitu. Jedná se záměrné vraždění, deportace, mučení a změnu etnické

podoby regionu, kdy jedna etnická skupina se snaží zničit skupinu druhou (Milkulan, Thomas 2006: 42). Etnické čištění může být plánované a nařízené vládnoucími a vojenskými autoritami. Avšak také může přijít naprosto spontánně, jakožto výlev strachu a vzteku vůči druhé etnické skupině, na základě jiné rasy, náboženství, kultury (Mojzes 2011: 6). Kulturní čištění není namířeno proti společnosti jako takové, ale proti prvkům tvořícím identitu sociální společnosti, to znamená proti náboženství, jazyku, zvykům apod. Jedná se o systematickou destrukci veškerých prvků tvořících kulturní základ společnosti. Kulturní čištění znamená ničení kulturních památek, jako jsou kostely, mešity, muzea, knihy, umělecká díla a jiné. Nicméně za takové čištění se také pokládá odstranění vzdělávacích institucí, potlačení šíření jazyka, v extrémních případech falzifikace historických dat či statistik ohledně skupiny, jejíž identita má být narušena. Avšak oba druhy čištění mají za cíl eliminovat menšinu (Bookman 2013: 135).

Buzan, Waever a de Wilde určují hlavní tři hrozby pro společnost, respektive pro identitu společnosti. První je migrace, kdy společnost lidí je narušena jinou společenskou skupinou, která migruje a má jiné zvyky, jazyk, kulturu a náboženství. Elementy identit se mohou mísit a původní identita může zaniknout (například migrace Číňanů do Tibetu). Migrace je nejčastější ohrožení společnosti, ke kterému dochází. Silnou migraci způsobuje především rozdíl v rozvoji Severu a Jihu, kdy Jih podstatně zaostává za Severem, což má za následek odliv obyvatel z chudého Jihu na bohatší Sever, a to kvůli větší nabídce práce a vyšší životní úrovni (Buzan 1991: 447).

Další hrozbou pro společnost je horizontální soupeření. Je to stav, kdy vedle sebe koexistují dvě sociální skupiny s rozdílnou identitou, ale vzájemně se ovlivňují, tudíž by mohlo dojít k pohlcení jedné identity druhou. Třetí hrozba je vertikální soupeření. Komunita se přestane vnímat jako společnost, což může být důsledkem integračního procesu (případ EU) či je to výsledkem asimilačního procesu (například Kurdistan). Další hrozbou je úbytek členů společnosti, což může být důsledkem přírodních katastrof, hladomoru, epidemie nebo války, ale také to může být výsledkem řízené genocidy (Thiel 2007: 5-6).

Ačkoliv je sociální bezpečnost jedním z pěti sektorů bezpečnosti, hrozby pro společnost mohou přijít i z ostatních sektorů bezpečnosti. Nebezpečí z vojenského sektoru může mít podobu vnitřní agrese, kdy režim použije ozbrojenou sílu proti jedné společnosti, především pokud zastupitelé vlády patří do jiné etnické skupiny.

Vládnoucí režim ohrožuje sociální skupiny také politicky tím, že vytvoří takovou legislativu, která stojí proti jedné společnosti v zemi, za účelem udržet etnickou homogenitu. Leckdy jsou politické a vojenské hrozby propojeny. Ekonomický sektor charakterizuje dva hlavní problémy pro společnost. Tím prvním je, že kapitalistický systém může ohrozit kulturní odlišnosti globálními výrobky. Druhá hrozba se vyskytuje ve volném obchodu, který bývá zdrojem ekonomické krize, jež způsobuje nezaměstnanost. Nezaměstnanost by mohla následně zapříčinit, že společnost není schopna žít tradiční život. Nebezpečí environmentálního odvětví hrozí především společnosti, která je spojena s teritoriem a kultura komunity je přizpůsobena území. Ohrožení území může způsobit narušení identity, potažmo celé společnosti (Buzan 1993: 48-56).

1.3.3 Obrana sociální skupiny

Pokud jsou hrozby pro sociální skupinu nevojenské povahy, leckdy společnost volí nevojenskou obranu své identity (Roe 2005: 59). Společnost, jejíž identita je ohrožena, má možnost se bránit dvěma způsoby. Prvním způsobem jsou aktivity, které pořádá sama ohrožená skupina bez pomoci státu. Výsledkem jsou tři základní výstupy, o které nejčastěji ohrožená společnost usiluje – autonomie, převaha ve vládním systému či dosáhnout toho, že vláda nebude zasahovat do jejích vnitřních záležitostí. Dalším způsobem obrany narušené společnosti je daný problém přesunout do agendy státu, tedy přemístit ho do politického sektoru. Vzhledem k tomu, že zpolitizování problematiky je častým jevem, je zde vidět silná vazba mezi sociálním a politickým sektorem (Buzan, Waever, de Wilde 2005: 143).

Ohrožená skupina může využít vojenskou obranu. Nicméně tento druh ochrany mnohdy volí skupina, jejíž identita je pevně vázána na území. Taková společnost se snaží o ochranu své domoviny, jenž se váže k identitě společnosti. Ačkoliv některé skupiny disponují armádou či určitými milicemi, velká většina takové vojenské prostředky nemá a existují dvě možnosti, jak se mohou chránit – vytvoří si milici či obrannou sílu, a nebo se budou bránit nevojensky (Roe 2005: 58).

Avšak pokud dochází k ustavičnému narušování kolektivní identity skupiny, společnost může zvolit krajní východisko, čímž je separatismus. Mnohdy k tomuto řešení tihne ve chvíli, kdy je ohrožována ze strany státu, který se snaží její identitu potlačit různými zákazy vyjadřování jejich identity či úplně zničit skrze násilnou

asimilaci. Ačkoliv by stát měl své obyvatele chránit, v určitých případech je to sám stát, který se snaží narušit identitu společnosti. Zpravidla se jedná o etnické menšiny žijící v daném státě a vláda se snaží eliminovat projevy jejich identity. Nejradikálnější způsob potlačení identity je čistka, v nejhorších případech řízená genocida, což má za následek nejen velkou ztrátu na životech, ale i sama společnost je natolik zasažena, že je ohrožena její soudržnost (Saleh 2013: 149). Pokud tedy společnost nemůže hledat ochranu u státu, musí se bránit sama. Takto ohrožená společnost je odkázána na svépomoc. Dalším důvodem pro separatismus může být dějinná spojitost sociální skupiny s teritoriem, kdy si společnost nárokuje své právo na území, což vyvolá reakci na straně státu, který je ochoten se bránit i vojensky. Nicméně skupina vyžadující oddělení od státu většinou nemá pro tento krok prostředky (Roe 2005: 48-51).

Dle Stephena van Evera národy bez vlastního státu představují vyšší riziko války. Jejich boj za svobodu a samostatnost nemusí představovat jen interní problém státu, ale může vyústit v mezinárodní konflikt. Tento boj za práva může narušit identitu jiné skupiny, protože během konfliktu dochází k přemísťování osob do bezpečnějších zón. Pokud by došlo ke vzniku nového státu, tato entita by musela přijmout pravidla mezinárodního systému. Přijmout práva, normy a závazky vůči mezinárodnímu systému trvá dlouhou dobu a mezitím se nově vytvořený stát může dostat do krize, tudíž ani po separaci není zajištěn mír (van Evera 1994: 10).

Ohrožená společnost má tendenci svoji identitu více posilovat. Chce zajistit, aby identita byla nadále šířena. Hutchinson posílení identity skrze kulturu pojmenovává kulturní nacionalismus. Společnost se snaží vydávat časopisy a knihy v jejím jazyce a vzdělává jednotlivé členy společnosti o společné identitě, praktikují kulturní rituály apod. Napadnutí identity může významně přispět k nárůstu nacionalismu (Hutchinson 1994: 124). Existuje také etnický nacionalismus, jenž je často chápán v negativním smyslu. Součástí etnického nacionalismu je představa anexe území. Kdežto kulturní nacionalismus je spatřován spíše pozitivně, jelikož operuje v rámci existující státní struktury. Chce pouze pozměnit stávající řád a ne jej celý svrhnout. Na základě dvou druhů nacionalismů existují dva druhy autonomie – kulturní a etnická. Kulturní autonomie zastává premisu, že společnost požaduje vlastní kulturní prvky, kterými jsou vlastní vzdělávací instituce, časopisy či televize, kdežto etnická autonomie znamená samosprávu pro danou společnost či nezávislost na státní struktuře. Kulturní nacionalismus může být úzce spjat s nacionalismem etnickým.

Avšak separatistická hnutí mohou představovat hrozbu pro samotnou společnost, jelikož někteří členové nechtějí tak radikální řešení a přiklánějí se ke kulturní autonomii (Roe 2005: 63-71).

1.4 Kritika rozšířeného konceptu bezpečnosti

Již v 80. letech, kdy Buzan vznikající tzv. Kodaňská škola představili širší pojetí bezpečnosti v pěti sektorech, se zvedla vlna kritiky vůči této koncepci. Především realisté a neorealisté nereagovali na pět sektorů bezpečnosti pozitivně, neboť preferují jen vojenský sektor, který je podle nich pro bezpečnost dostačující. Walt tvrdí, že bezpečnostní studia neustále předpokládají, že je konflikt mezi státy vždy možný a na základě toho říká, že ústředním bodem bezpečnosti je armáda, která podléhá politické kontrole a chrání stát. Dle něj zastavení hrozeb, jako chudoba, životní prostředí a podobně, do konceptu bezpečnosti nepatří a takové rozšíření naruší její intelektuální soudržnost a řešení problémů bude ještě obtížnější. Skutečnost, že existují jiné hrozby, neznamená, že nebezpečí války bylo odstraněno (Walt 1991: 213-214).

Buzanovi a dalším představitelům Kodaňské školy je vytýkáno, že pojem identita je v kontextu sociální bezpečnosti špatně interpretován. Špatný výklad identity tkví v tom, že společnost se nemůže ztotožňovat jen s jednou identitou. Ve světě se skupiny žijící vedle sebe nemísí v negativním smyslu, ale naopak se doplňují. Chápání společnosti skrze identitu je přetvořené a z filozofického hlediska je tento výklad nebezpečný. Pokud se společnost bude identifikovat jen jednou kolektivní identitou, koncept tím legitimuje netolerantnost, což může spíše vést k etnickým konfliktům uvnitř státu. McSweeney kritizuje myšlenku, že společnost je utvořena skrze identitu. Dle něj identita není faktorem společnosti, ale je to proces jednání mezi lidmi a zájmovými skupinami. Vytýká Buzanovi a jeho kolegům, že líčí identitu jako danou věc (McSweeney 1999: 68-71). Roe upozorňuje, že interpretace identity opravdu může být chybná, jelikož identita je prezentována jako něco neměnného, pevného, stálého, ale je možnost ji chápat i jako proměnlivou hodnotu (Roe 1999: 193).

Širší koncept bezpečnosti je pravděpodobně nejvíce kritizován z hlediska objemu, tedy že se snaží pojmut co nejvíce hrozeb a referenčních objektů. Vzhledem k počtu sekuritizovaných témat podle představitelů Kodaňské školy by se dalo

potenciálně sekuritizovat téměř cokoliv a počet referenčních objektů by se zvyšoval. Nejsou určeny žádné hranice, co může být sekuritizováno a co ne. Vzhledem k tomu, že sociální bezpečnost a její ústřední pojem identita nemají jasnou definici, není obtížné zneužít koncept sociální bezpečnosti. Například extremistické skupiny se mohou vydávat za společnost s kolektivní identitou, i když jsou samy pro bezpečnost hrozbou. Proto se odborníci shodují, že širší koncept bezpečnosti na mezinárodním poli musí mít omezený význam (Floyd 2007: 42-43).

Autorka využívá koncept sociální bezpečnosti pro analýzu postavení kurdské menšiny v Turecké republice. Podstatným faktorem pro analýzu jsou hlavní hypotézy této teorie, podle kterých autorka zkoumá, jakým způsobem se ohrožená kurdská společnost brání asimilační politice turecké vlády.

2 Historie kurdské menšiny

2.1 Období před nadvládou Osmanské říše

Původ kurdského kmene není zcela znám. Jejich dialekt je podobný íránskému a řadí se pod íránský národ, ale na utváření jejich identity měly vliv i jiné kultury. Obývali obchodní centra, která byla zájmem mnoha dynastií, a proto se Kurdové ocitli pod nadvládou několika říší, což mělo vliv na formování jejich kultury a jazyka. Kurdové pravděpodobně mají indoevropské kořeny a přišli do oblasti Blízkého východu uprostřed druhého tisíciletí před naším letopočtem. Existují teorie, že mají churritský, skythský či medernský původ, ale ani pro jednu tuto teorii neexistují zřejmé důkazy (Jwaideh 2006: 11-13). Sami Kurdové se považují za potomky Médů, což je i zmíněno v kurdské hymně. Rok 612 před naším letopočtem, rok, kdy vznikla Médská říše, je začátek kurdského kalendáře (Bengio 2014: 87).

První ucelené informace o Kurdech pocházejí ze 7. století od arabských spisovatelů a myslitelů, jelikož oblast obývaná Kurdy byla pod nadvládou Arabů. Již v tomto období jsou zaznamenány rebelie ze strany Kurdů, kteří volali po autonomii a byli proti násilné asimilaci Araby. Pod nadvládou Arabů se Kurdové začali stěhovat více na západ do oblastí dnešního Turecka a Arménie a vydobyli si určitou autonomii. Slovo Kurdistán jakožto geografický termín byl poprvé pravděpodobně použit ve 12. století pro relativně autonomní oblast osídlenou Kurdy (McDowall 2007: 21-22). Během mongolských invazí byla opakovaně vyplněna a poničena řada kurdských měst a kulturních památek. Během tohoto období tedy opětovně docházelo k narušení kurdské identity.

Drancování a ničení kurdských měst trvalo až do 15. století, kdy byl Kurdistán dobyt a stal se součástí Osmanské říše. Ovšem jen část. Druhá část spadala pod nadvládu Perské říše. V tomto období Kurdové sice byli sjednoceni jazykově a kulturně, nicméně politická jednota absentovala. V 16. století se Kurdistán stal jedním z příčin rozporů mezi Perskou a Osmanskou říší. Byl rozdělen mezi tyto dvě říše, které o něj neustále bojovaly. Tato situace nebyla vyhovující ani pro Kurdy, protože šance na Kurdistán, jakožto fungující samostatnou entitu, byla v podstatě nulová. Rozhodující byla roku 1514 bitva u Čaldiranu, kdy Osmanská říše dobyla zbytek

Kurdistanu. Sultán Selim I. věděl, že udržet si toto území před Peršany bude velmi náročné, a proto došlo k dohodě mezi sultánem a Kurdy. Kurdové budou střežit hranice Osmanské říše s Perskou a výměnou jim bude poskytnuta široká autonomie. Osmanské říši se tímto povedlo Kurdy integrovat, ale ne asimilovat. Během tohoto období míru mezi Osmanskou říší a Kurdy se velmi rozvinula kurdská kultura, filozofie, umění a literatura (Jwaideh 2006: 17).

2.2 Kurdové v době Osmanské říše

Avšak pod vlivem událostí v Evropě během 19. století, kdy se sjednotilo Německo a Itálie, i Kurdové začali volat po sjednoceném Kurdistanu jakožto národním státu. V této době se také Osmanská říše začala pomalu rozpadat. Jednotlivé státy, které byly pod nadvládou říše, začaly vyhlašovat nezávislost. Proto se během celého 19. století i Kurdové snažili prosadit a vybojovat nezávislý Kurdistan, nicméně vždy byli poraženi Osmanskou říší. Kvůli snahám Kurdů vybojovat si nezávislost byla téměř zrušena jejich autonomie a sultán Abdulhamid II. v roce 1880 zvolil naprosto jiný postoj vůči nim a snažil se o jejich násilnou asimilaci (Bois 1966: 140-141).

Během 19. století kurdské rebelie neměly žádnou politickou organizaci či ucelený politický program. To se pomalu začalo měnit během 20. století. Začal vycházet první kurdský časopis *Kurdistán*. Příspěvky psali mladí intelektuálové, právníci a studenti. Mnohdy to byli Kurdové žijící za hranicemi Osmanské říše. Inspirovali se Velkou francouzskou revolucí a přinesli myšlenku moderního nacionalismu s prvky svobody, rovnosti a bratrství (Vanly 1971: 17). Nicméně nebyli jediní, kdo se nechal ovlivnit moderním nacionalismem západu. Také v Turcích se začal tento fenomén projevovat. Uskupili se v Mladoturecké hnutí a začali požadovat změny v zemi. Roku 1909 se dostali do vlády a začali reformovat zemi. Avšak také se plně ukázal jejich nacionalismus a začali brutálně potlačovat revolty menšin bojující za svá práva. Ať už to byli Arabové, Arméni nebo Kurdové, nicméně drastické postupy měly opačný účinek, než Mladoturci předpokládali. Vzpourey nezastavili, naopak jich bylo čím dál více (Bachurová 2013: 14).

Na počátku první světové války zůstala Osmanská říše neutrální. Mladoturecké hnutí rozhodlo, že Osmanská říše bude bojovat na straně Ústředních mocností, na základě pomoci, kterou Německo poskytlo Osmanské říši v minulosti (Palmer 1996:

233). Avšak toto rozhodnutí bylo dalším krokem k rozpadu Osmanské říše. Centrální mocnosti prohrály válku a roku 1919 se konala mezinárodní mírová konference v Paříži, jejímž hlavním cílem bylo uzavření mírové smlouvy. Jednou z těchto smluv byla Sévreská smlouva týkající se Osmanské říše.

Sévreská smlouva byla podepsána 10. srpna roku 1920 a byla založena na čtrnácti bodech amerického prezidenta Woodrowa Wilsona. Pro Kurdy byl nejdůležitější bod dvanáct: autonomie pro neturecké národnosti Osmanské říše (Rosen 2006: 198). Tato mírová smlouva byla pro Kurdy klíčová, neboť třetí sekce smlouvy se týkala Kurdistánu. Článek 62 zajišťoval Kurdům autonomii pro oblast převážně obydlenou Kurdy. Článek 64 garantoval Kurdům samostatnost, pokud se kurdský národ během jednoho roku pro ni rozhodne. Svoji žádost na udělení statutu samostatného státu musí předložit Radě Společnosti národů a ta rozhodne, zda je Kurdistán schopnen být politickou entitou (Sévreská smlouva 1920: 21). Smlouva taktéž zajišťovala práva menšin. Články 140 až 151 Sévreské smlouvy jsou o ochraně minorit. Z toho články 141, 145 a 147 jsou smlouvou doporučovány, aby byly ukotveny jako základní ústavní práva. Podle smlouvy nikdo nesmí být utlačován kvůli místu narození, jazyku, rase, náboženství či národu. Všechny osmanské národy jsou si rovny a mohou využívat stejných občanských a politických práv. Minority mají stejné právo na vzdělání jako národ turecký a mají právo veřejně používat svůj mateřský jazyk (Sévreská smlouva 1920: 33-36).

Sévreská smlouva byla pro Osmanskou říši naprosto devastující. Kdyby smlouva vešla v platnost, Osmanská říše by ztratila 4/5 svého území. Na území zbytku Osmanské říše mělo dojít k demilitarizaci a finance říše měly být pod kontrolou Velké Británie, Francie a Itálie. Sultán i přes tyto podmínky smlouvu podepsal, což vyvolalo povstání na osmanské půdě vedené Mladoturky v čele s Mustafou Kemalem Atatürkem. Jedním z Atatürkových cílů bylo nahradit Sévreskou smlouvu, čehož nakonec dosáhl. Vznikla tedy nová smlouva – smlouva z Lausanne, která byla podepsána 24. července 1923 (Bachurová 2013: 20). Pro Osmanskou říši byla smlouva z Lausanne úspěchem. Ačkoliv pořád znamenala ztráty pro říši, ale již nebyly tak enormní, jaké představovala smlouva ze Sévres. Nicméně Lausannská smlouva byla katastrofou pro Kurdy, protože ztratili příslib samostatného státu. Sice se ve smlouvě objevila kapitola o ochraně menšin, vesměs stejná jako byla v Sévreské smlouvě

(Smlouva z Lausanne 1923: 29-33), ale již zde nebyla ani zmínka o samostatném Kurdistanu.

2.3 Potlačení kurdské identity v nově vzniklé Turecké republice

Smlouva ze Sévres byla jediná naděje v historii pro Kurdy v Turecku mít samostatný stát. Od té doby jsou jejich práva konstantně porušována a turecká vláda se snaží o jejich asimilaci. Narušuje jejich identitu jakožto národa. Zakazuje používání jejich jazyka, šíření jejich kultury, vydávání kurdských novin apod. Roku 1923 vznikla Turecká republika, která pokračovala v odkazu Osmanské říše, ale byla založená na tureckém nacionalismu. Turecko bylo prohlášeno za republiku jednoho národa. Mustafa Kemal Atatürk, její první prezident, se ideologií jednoho národa řídil, proto jeho politiky směřovaly k asimilaci menšin a zastavil jakékoliv snahy o uznání Kurdů jako národa (Besikci 1988: 7-8).

Roku 1924 byla Velkým národním shromážděním přijata ústava Turecké republiky. Článek 88 ústavy definoval obyvatele republiky. Podle něj každý obyvatel Turecka je Turek, což znamená, že Kurdové jsou rovněž považováni za Turky. Vzhledem k tomu, že Turecko podepsalo smlouvu z Lausanne, zavázalo se k respektování jednotlivých bodů smlouvy. Jednou ze sekcí je ochrana menšin, což pro Turecko znamenalo jejich respektování. Podle ústavy jsou za menšiny považovány pouze nemuslimští obyvatelé. Tedy existence Kurdů je ústavou oficiálně popřena, jelikož Kurdové jsou muslimského vyznání (Kastoryano 2013: 144-145).

Tyto okolnosti vedly k zformování opoziční strany podporované Kurdy a k vyvrcholení v podobě kurdské rebelie roku 1925. Jednalo se o první kurdské povstání takových rozměrů v nově vzniklé republice. Kurdové tvrdě vystupovali proti nově vzniklému režimu a proti neuznání Kurdů jako etnického národa. Avšak vzpoura byla krvavě potlačena vládou a vůdci popraveni. Aby prezident Mustafa Kemal zajistil, že k ničemu podobnému v budoucnu nedojde, zakázal vznik opozice dodatkem v ústavě. Jakýkoliv náznak jejího vytvoření byl okamžitě zastaven nezávislými tribunály, které pro tyto účely vznikly roku 1926 (Dönmez, Enelli 2011: 55). Vláda v čele s Atatürkem pokračovala s destrukcí kurdské identity. Kurdská jména osob, hor, jezer, měst, vesnic byla nahrazena tureckými, zavíraly se kurdské vzdělávací instituce, které byly důležité pro kurdský jazyk a literaturu. Turečtina byla určena jako jediný jazyk pro vzdělávání

a kurdský jazyk byl zakázán. Do vládních úřadů v oblasti osídlené Kurdy byli dosazováni jen etničtí Turci, a pokud se do nižších pozic jmenovali Kurdi, tak procházeli pečlivým výběrem. Výraz Kurdistán zmizel ze všech map a bylo zakázáno tento termín používat. Ani název Kurd se nesměl používat, proto Kurdové začali být nazýváni jako horší Turci (van Bruinessen 1992: 283).

Za vlády Mustafy Kemala proběhlo nespočet malých kurdských rebelií a dvě velké. První z nich byla takzvaná Araratská rebelie, která probíhala od roku 1927 na území kolem hory Ararat na východě Turecka. Byla vedena kurdským armádním úředníkem Ihsanem Nurim, který zorganizoval vojenský odpor proti turecké armádě a kurdskými intelektuály žijícími v exilu. Zpočátku kurdští nacionalisté odrazili útoky turecké armády, nicméně v létě roku 1930 turecká vláda začala oblast Araratu letecky bombardovat, čímž povstání ukončila. Letecké nálety měly dopad na civilní obyvatelstvo (Albert, Landis 2012: 246-247). Poslední povstání tohoto období bylo od roku 1935 kolem oblasti Dersim, kde většinovým obyvatelstvem byli Kurdové. Podle nově vzniklého zákona toto území bylo pod vojenskou správou, proti čemuž se Kurdové začali bouřit. Dalším důvodem ke vzpouře bylo přejmenování Dersimu (kurdský název) na Tunceli (turecký název), jenž bylo označeno za region s čistě tureckým obyvatelstvem. Začala zde silná turkifikace³ kurdské menšiny. Kurdové roku 1936 proti této násilné asimilaci povstali, ale neúspěšně. Rebelie byla krvavě potlačena. Proti rebelům byl použit jed, pozemní armáda i letecké útoky. Kurdské rodiny byly rozděleny a část byla deportována. Od vzniku republiky toto bylo nejhlubší narušení kurdské identity, při kterém zemřelo okolo 40 000 lidí. Velkému národnímu shromáždění bylo avizováno, že kurdský problém již neexistuje (Jwaideh 2006: 215-216).

Represe z turecké strany byla natolik silná, že Kurdové nedokázali organizovat odpor vůči ničení jejich národní identity až do konce 50. let 20. století. Na základě prohlubování spolupráce Turecka a USA a zvětšujícího se vlivu Spojených států na tureckou vládu a vstupu Turecka do NATO doporučily USA Turecké republice, aby se země více demokratizovala. Turecko tedy roku 1961 přijalo novou ústavu, která

³ Asimilační proces, kdy se turecká vláda snaží o poturečtění kurdské menšiny

zrušila systém jedné strany a ústavou se ustanovil pluralismus. Tento demokratizační prvek ústavy způsobil, že se v tureckém Kurdistanu začala mobilizovat politická opozice. V roce 1961 vznikla Strana tureckých pracujících (TIP) a získala si vysokou popularitu u kurdské menšiny (Romano 2006: 43). Roku 1965 vznikla první kurdská politická strana s názvem Kurdská demokratická strana Turecka (KDPT) založená Faikem Bucakem. Strana byla inspirovaná nacionalistickým modelem irácké kurdské strany a strany spolu úzce spolupracovaly. KDPT byla explicitně separatistickou stranou, avšak nebyla vnitřně plně organizovaná, což bylo příčinou jejího postupného štěpení v jiné kurdské strany (Gunter 2011: 176).

3 Vztah mezi kurdskou menšinou a tureckou vládou

3.1 Kurdská strana pracujících

3.1.1 Vznik PKK

V průběhu 50. let se Turecko začalo rychle industrializovat, a to v důsledku národní politiky hospodářské konsolidace. Nicméně oblast východního Turecka, která je obývaná Kurdy, zůstala zaostalá, protože modernizační politiky Turecka se tohoto území netýkaly. Byl zde silný rozdíl mezi západem, který se rozvíjel a Kurdy obývaným východem, který zůstával zaostalý (Howard 2001: 134).

Roku 1960 došlo k vojenskému převratu v zemi a o rok později se ustanovila nová ústava, která prohlubovala demokratické principy. Díky nově vzniklé ústavě více kurdských studentů mohlo navštěvovat střední a vysoké školu. Mnohdy však studenti museli být daleko od svých domovů a ve školách se učilo pouze tureckým jazykem, což mělo negativní vliv na kurdskou identitu. Studium pro kurdské děti bylo chápáno jako nástroj asimilační politiky turecké vlády. Asimilační proces ovlivňoval vzestup nacionalismu především u kurdských studentů, jelikož si plně uvědomovali hluboký propad mezi tureckým západem a východem, který je obýván Kurdy. Studenti pochopili, jak je asimilační proces ze strany vlády nastaven a byli rozhodnuti tuto problematiku řešit. Začali hledat svou identitu (Abdulla 2012: 27-28).

Roku 1965 vznikla podzemní Demokratická strana tureckého Kurdistanu (TKDP), která kooperovala s iráckou Kurdskou demokratickou stranou (PDK). TKDP byla první kurdská nacionalistická strana v Turecku. Jejím cílem bylo vytvoření federace a byla připravena uskutečnit ozbrojené akce k dosažení tohoto cíle. Avšak brzy se ukázala nejednota uvnitř strany. Strana však nebyla příliš populární mezi Kurdy v Turecku. Kurdové více sympatizovali s levicovými stranami. Ačkoliv tyto strany se nezabývaly přímo kurdskou problematikou, řešily vnitro-etnickou politiku a byly Kurdům také blízké kvůli programu sociální rovnosti napříč státem. Mladí kurdští intelektuálové a studenti se začali přidávat k levicové politické straně TIP, kde měli prostor pro vytvoření základu samostatné kurdské politické strany (Art, Richardson 2007: 346-347).

Členové TIP začali být velmi radikální v prosazování svého politického programu, což vygradovalo roku 1971 dalším vojenským převratem. Aby se zamezil vznik a působení dalších radikálních stran, došlo k omezení ústavy z roku 1961 a zákazu TIP. Mnoho kurdských aktivistů z Turecké strany pracujících uprchlo do Evropy nebo byli zadrženi a uvězněni. Nicméně vězení ani úprk do zahraničí kurdský nacionalismus nezastavil. Naopak kurdští nacionalisté v Evropě měli možnost pozorovat a studovat jiné nacionalistické politické strany bojující za svá práva a do Turecka se vraceli více radikální než předtím. Kurdové, jenž byli uvězněni, měli ve vězení možnost setkat se s jinými nacionalisty a mohli si tak vyměňovat své radikální názory. Mnoho kurdských nacionalistů si začalo uvědomovat silnou potřebu čistě kurdské politické strany zabývající se kurdskou identitou (Kutchera 1994: 13).

Politickou situací v Turecku byli Kurdové zklamáni a především studenti si čím dál více začali uvědomovat svou kurdskou identitu, která je pod nadvládou tureckých lídrů v ohrožení. Začali naslouchat studentovi Abdullahovi Öcalanovi, a ačkoliv Öcalan zpočátku mnoho příznivců neměl, kolem roku 1975 počet jeho podporovatelů mnohonásobně vzrostl. Skupina kolem Öcalana se začala nazývat Kurdští revolucionáři. Lidi do své skupiny rekrutovali na základě „tváří v tvář“ debat, kdy byli schopni docházet za člověkem tak dlouho, dokud nezměnili jeho myšlení. Do té doby, než daný člověk byl přesvědčen, že kurdská minorita potřebuje bránit svou identitu a vytvořit svůj vlastní stát. Kurdští revolucionáři však byli přesvědčeni, že je nutné ozbrojené revoluce, že jiným způsobem není možno nezávislého kurdského státu dosáhnout.

Roku 1977 se Öcalan se svými kolegy vydal na východ Turecka a během několika týdnů pořádali setkání, při kterých kurdské obyvatele přesvědčovali, jak potřebný je kurdský stát a jediným způsobem, jak ho mohou dosáhnout, je ozbrojený boj a socialismus. Vzhledem k velkému počtu přívrženců Öcalana a jasnému cíli, jaký si kurdští revolucionáři určili, vznikla v listopadu 1978, během tajné schůzky v Diyarbakiru, Kurdská strana pracujících (PKK) a byla taktéž vytvořena její struktura (Barkey, Fuller 1998: 22). Jednalo se tedy o revolucionářskou kurdskou stranu, která má za cíl rozvoj kurdské identity v rámci samostatného státu, který bude postaven na socialistické ideologii. Již od počátku formování strany bylo zřejmé, že strana bude

směřovat k násilí, jelikož její členové byli přesvědčeni, že jinak než ozbrojeným konfliktem tohoto cíle nemohou dosáhnout.

3.1.2 Působení Strany kurdských pracujících

3.1.2.1 Útoky PKK po vojenském převratu roku 1980

Roku 1980, důsledkem hluboké ekonomické krize v Turecku a celkové politické nestability v zemi, armáda převzala moc. Vzhledem k tomu, že cílem armády bylo obnovit kemalistický systém a jednotu země, její zásahy byly celoplošné. Proto i zbytek vedení PKK musel opustit zemi, neboť jim hrozil trest smrti. Z tohoto důvodu PKK nemohla v této době plně operovat (Ucarlar 2009: 133-134). Kvůli stavu země byla nutná revize stávající ústavy, která byla referendem přijata roku 1982. Tato nová ústava s určitými novelizacemi platí do dnešních dnů.

Tato nová ústava nepřinesla žádnou změnu pro Kurdy, kteří stále oficiálně nebyli uznáni jako menšina. Nová ústava říká, že každý jazyk, který není zakázán zákonem může být použit pro studium (Constitution of the Republic of Turkey 1982: 20). Avšak kurdský jazyk byl zakázán během převratu a lidé za jeho použití mohli být uvězněni. Článek 42 nově vzniklé ústavy říká, že žádný jiný jazyk než turečtina nesmí být učen jako mateřský jazyk (Constitution of the Republic of Turkey 1982: 20).

Po přijetí ústavy se země pomalu začala stabilizovat a vracet se k demokratickým prvkům (Siegel 2013: 73). Během této doby vedení PKK plánovalo revoluci v sousední Sýrii. Öcalan vyjednával s Palestinci o případné pomoci. Palestinci měli poskytnout své výcvikové tábory k vytrénování členů PKK k boji. V palestinských táborech se cvičily stovky kurdských bojovníků. Palestinci se snažili Kurdům předat všechny své zkušenosti nabyté v partizánském boji. Následně PKK formovala své vlastní základny, především v Sýrii a Severním Iráku, kde cvičila další bojovníky (Park 2005: 18).

Ministr vnitra Turecké republiky v roce 1984 hodnotil vojenský převrat a zveřejnil informaci, že v kurdské oblasti bylo roku 1980 zatčeno 26 295 osob. Zatčené osoby čelili obvinění z teroristických aktivit. Mučení a popravy bez soudních procesů ze strany armády byly poměrně běžným postupem za účelem eliminace protitureckých nálad. Tedy vláda opět tvrdě vystupovala proti kurdské menšině a bez důkazu, že jsou

napojeni na PKK, je mučila i vraždila. Kurdská identita začala být opět perzekuována ve velké míře. Roku 1985 vláda zavedla v kurdských provinciích systém hlídek, aby se zamezilo teroristickým aktivitám. Tyto hlídky údajně silně porušovaly lidská práva kurdské menšiny (Hughes, Karakas 2009: 16).

Po vojenském převratu, kdy v podstatě začala likvidace nepřátel státu, PKK získávala další příznivce. Strana je postupně cvičila a v létě roku 1984 vůdce PKK vydal příkaz k ozbrojeným operacím. Byly vytvořeny tři jednotky kurdských bojovníků a každá z nich měla za úkol se zaměřit na jiný cíl. Cíli byla malá města na jihovýchodě Turecka, která PKK obklíčila a obsadila. Těmito útoky chtěla PKK lidem ukázat, že tato rebelie je vážná, že opravdu bojují za to, aby vznikl samostatný Kurdistan. Ačkoliv turecká armáda okamžitě začala pátrat po útočnících, nepodařilo se je dopadnout, jelikož byli vycvičeni k partyzánskému boji v horách. Těmito útoky začal ozbrojený boj PKK za kurdský nezávislý stát. PKK během těchto útoků zabila jednoho vojáka a několik dalších policistů a vojáků zranila. Ke zraněným patřili i tři civilisté (Aliza 2007: 79-81).

Ke konci roku 1985 vláda vytvořila v kurdských městech, kde hrozily útoky PKK, civilní milice. Členy těchto milic byli taktéž Kurdové a byli velmi dobře placeni vládou za zabezpečení vesnic. Toto vládní rozhodnutí se stalo problematické pro PKK, jelikož nechtěli bojovat proti dalším Kurdům. Nicméně podpora PKK pořád rostla, jelikož armáda tvrdě trestala za spojení kurdských obyvatel s PKK, s čímž Kurdové nesouhlasili a hledali pomoc u Kurdské strany pracujících. Obyvatelstvo kurdské oblasti stálo před obtížným rozhodnutím. Buď spolupracovali s tureckou vládou a mohli být potrestáni ze strany PKK nebo kooperovali s PKK, čímž jim hrozila perzekuce z turecké strany. Pokud Kurdové byli členy civilních milic, PKK je několikrát varovala, aby se těchto pozic vzdali. Pokud takto neučinili, zabili je a jejich rodiny včetně žen a dětí. Pro PKK Kurdové spolupracující s tureckou vládou, armádou a policií jsou jasnými nepřátelé (Human Rights Watch 2002: 12).

PKK začala být více agresivní, především od roku 1989. Cíleně ničila školy, kde docházelo k asimilaci Kurdů (mluvit se smělo jen turecky a projev jiné než turecké identity byl zakázán), což bylo ze strany PKK chápáno jako nástroj asimilační politiky a útoky na školy byly jejich odplátou. Docházelo i k útokům na nemocnice, kde podle strany armáda ubytovávala své vojáky. Podle členů strany masakry kurdských

civilních milic a zapalování škol byly počáteční fází boje, jen jakousi propagandou, kdy se PKK snažila získat důvěru (Bramwell 2004: 103).

Agresivita byla spojená s paranoiou, že jsou bojovníci pronásledováni státními agenty. Měli podezření, že noví rekruti by mohli být vládními agenty a pokud pojali toto podezření, rekruty zajali či zabili. Takové chování PKK nezastavilo podporovatele strany. V roce 1990 začaly protesty ve městě Nusaybin⁴ na podporu PKK. Sama strana těmito demonstracemi byla překvapena, neplánovala je. Protesty se nadále rozšířily do dalších kurdských města. Tato povstání jsou známá jako *Serhildan*. Demonstrace zapříčinily perzekuce ze strany turecké armády, která do protestujících lidí střílela, věznila je a mučila. Protesty ukázaly, že PKK má veřejnou podporu značné části kurdského obyvatelstva (Gürbey 1996: 23).

3.1.2.2 Snaha o změnu taktiky PKK

Öcalan si uvědomoval, že PKK nemá kapacity, aby byla schopna utvořit samostatný stát a že nyní je potřeba politického dialogu s Tureckem. Bylo nutností, aby PKK a Turecko začaly spolupracovat. Z tohoto důvodu Öcalan vyhlásil v březnu 1993 jednostranné příměří. Nicméně vláda odmítla politicky jednat s teroristy (s výjimkou prezidenta Turguta Özala), jelikož jejich činnost se postupně začala šířit i do západního Turecka. Jednostranné příměří nemělo dlouhé trvání a skončilo o několik dní později, kdy bojovníci PKK zabili neozbrojené turecké vojáky (Robins 1993: 668).

Turecká armáda po této akci začala postupovat vůči PKK a jejím podporovatelům mnohem agresivněji. PKK nadále vraždila vojáky, policisty, ničila školy a nemocnice a armáda zase perzekuovala Kurdy podporující PKK a bojovníky strany. Armáda také ničila kurdský majetek a devastovala kurdské vesnice. Výsledkem agresivního postupu turecké armády bylo, že mnoho obyvatel tamních vesnic bylo nuceno uprchnout. Exodus civilistů byl účelem armády, jelikož vysídlené vesnice znamenaly, že nikdo bojovníkům PKK nemůže pomoci a jsou částečně odtrhnuti od zásobování.

⁴ Převážně kurdské město na jihovýchodě Turecka u syrských hranic

Když byl Öcalan dopaden, prohlásil, že násilné postupy PKK jsou bezvýznamné a je nutné, aby strana postupovala demokraticky. Na základě tohoto prohlášení PKK vyhlásila jednostranné příměří roku 1999 (Volpi 2012: 120). Oficiálně PKK vyhlásila konec války s tureckou vládou roku 2000. Příměří vydrželo do roku 2004. Během doby míru strana snížila svou teroristickou propagandu, avšak se přeorganizovala a zaměřila se na budování základny v Severním Iráku v oblasti Kandilského pohoří (Ekici, et al 2009: 278). Armáda nadále operovala proti PKK a pronásledovala její členy. Z tohoto důvodu PKK v červnu 2004 odvolala příměří. Boje mezi tureckou armádou a PKK se opět roznítily (Breau, Yildiz 2010: 20-21).

Od roku 2004 se PKK snažila ještě třikrát vyhlásit příměří, nicméně nikdy netrvalo natolik dlouho, aby se mohl dostatečně vyvinout mírový proces mezi zneprátelenými stranami. Strany se od roku 2004 neustále napadaly a prováděly bombové útoky. V roce 2005 byla v Severním Iráku vyhlášena autonomní oblast Kurdistán, což zvýšilo opatření ze strany turecké vlády proti PKK ze strachu, že by v Turecku mohla nastat obdobná situace. Od roku 2009 do roku 2011 probíhala tajná jednání v norském Oslu mezi Tureckem a PKK. Turecká vláda taktéž tajně vyjednávala s vůdcem PKK Abdullahem Öcalanem. Avšak PKK tato jednání ukončila dalším teroristickým útokem, při kterém bylo zabito čtrnáct tureckých vojáků a turecká vláda tímto odmítla s PKK nadále vést mírový dialog (Rumelili 2015: 54-59).

V září roku 2012 uvěznění příslušníci PKK a její podporovatelé začali držet hladovku na protest za svá práva, jako je používání kurdštiny v plné míře a žádali demokratickou autonomii pro kurdskou oblast na jihovýchodě Turecka. V tuto dobu se projevila síla osobnosti vůdce PKK Abdullaha Öcalana, ačkoliv byl uvězněn. Poslal zprávu z vězení, že vězňové by měli ukončit hladovku. Ten den, kdy zprávu vězňové dostali, stávkou ukončili. Turecká vláda viděla stávající sílu v Öcalanovi jakožto vůdci a začali s ním v prosinci oficiálně vyjednávat. Na základě dohody mezi Öcalanem a tureckou vládou v březnu 2013 Öcalan přikázal, aby PKK okamžitě zastavila jakékoliv útoky Turecka, čímž bylo opět vyhlášeno příměří (Casey-Maslen 2014: 229-230).

Tabulka č. 2: Přehled příměří, které bylo vyhlášeno PKK

Počáteční den příměří	Poslední den příměří	Důvod začátku příměří ze strany PKK	Důvod konce příměří
20. března 1993	Oficiálně 15. března (prodlouženo do května), avšak 24. dubna došlo k prvnímu útoku, který příměří ukončil	Vědomí, že je potřeba změna taktiky ze strany PKK	Prezident Özal zemřel a PKK ztratila partnera pro dialog
15. prosince 1995	6. května 1996	Bilaterální příměří mezi PKK a KDP (PKK rozšířilo příměří i na území Turecka)	Turecká armáda spáchala atentát na vůdce PKK Abdullaha Öcalana
1. září 1998	15. února 1999	Mezinárodní tlak	Öcalanovo zatčení
2. srpna 1999	Červen 2004	Öcalanův příkaz k zastavení útokům proti Turecku	Turecko ignorovalo příměří a dále vojensky napadalo PKK
13. dubna 2009	1. června 2010	Prostor pro AKP, aby přednesla své návrhy ohledně práv kurdské menšiny	Proti-kurdské operace a zákaz pro-kurdské politické strany
13. srpen 2010	8. září 2010	Prostor pro AKP vést mírový dialog s PKK	Zabití členů PKK den před Ramadánem tureckou armádou
21. března 2013		Öcalanův příkaz pro mírové hovory	

Zdroj: Kanat, Tekelioglu, Ustun 2015: 22

3.1.3 Abdullah Öcalan - vůdce PKK

3.1.3.1 Uvědomování si kurdské identity

Abdullah Öcalan se narodil na jihovýchodě Turecka ve městě Sanliurfa, které je na okraji kurdského regionu. Byla to velmi chudá oblast, kde se lidé živilí zemědělstvím. Öcalan vyrůstal v místě, které se neustále zmítalo v ozbrojeném konfliktu mezi Kurdy a Turky, což mělo vliv na formování protitureckých nálad u Öcalana (Yavuz 2005: 242). Sanliurfa byla místem, kde se mísilo několik kultur, neboť byla osídlena převážně Kurdy, Turky a Armény. Ačkoliv Öcalan vyrůstal v prostředí, kde se mluvilo turecky, tento jazyk se naučil až na základní škole. Byl pohlcen studiem a byl žákem s velmi dobrými výsledky. Pilně studoval tureckou historii a turecký nacionalismus. Jeho snem bylo se stát úředníkem v turecké armádě po vzoru Mustafy Kemala Atatürka. Avšak na vojenskou střední školu nebyl přijat. Proto zvolil alternativu v podobě odborné střední školy zaměřenou na státní správu v Ankaře, kam odešel roku 1966. V této době se zvedla vlna protestů z kurdské strany volající po demokratických principech a právech pro kurdskou minoritu. Jejich nesouhlas s utlačováním kurdské národní identity Öcalan zaznamenal, i když se nejednalo o protesty velké.

Vzhledem k tomu, že se Öcalan dostal do velkého města, mohl vidět rozdíl života v tureckém městě a v kurdské vesnici. Začal zkoumat svou vlastní kurdskou identitu. Jeho bádání po kurdské identitě ho zavedlo k levicovým hnutím. Po skončení střední školy našel práci v Diyarbakiru v kurdské oblasti. Poté přestoupil do Istanbulu. Vzhledem k jeho putování po Turecku, kdy mohl vidět sociální, ekonomické a i jiné rozdíly, si uvědomil, že existuje kurdský problém, s kterým je potřeba se vypořádat (Aliza 2007: 16-18).

Slet událostí na začátku 70. let zapříčinil, že se Öcalan zapsal na katedru politologie Ankarské univerzity. Zde se rozhodl studovat kurdskou otázku z pohledu politické vědy. Öcalan započal studium na Ankarské univerzitě v době státního převratu, kdy armáda tvrdě vystupovala proti TIP. Několik členů při zásahu armády zemřelo. Na popud smrti těchto aktivistů se v Ankaře konal protest. Nicméně nikdo z vládnoucí sféry neměl pro tuto demonstraci pochopení a účastníci byli pozatýkáni. Jedním z nich byl i Abdullah Öcalan, který se poprvé dostal do vězení. Öcalan ve

vězení svůj čas věnoval studiu, a to především knihy levicově smýšlejících autorů. Inspirativní díla byla hlavně o marxismu-leninismu (Yavuz 2005: 242-243).

Öcalan od svých spoluvězňů často slyšel, že Turecko není možné politicky změnit jinak než revolucí. Také si uvědomil, že levicovní aktivisté nediskutují nad kurdskou otázkou. Během jeho pobytu ve vězení začal přemýšlet o vzniku jeho vlastní politické skupiny. On sám tvrdí, že vězením se stal profesionálním revolucionářem. Právě jeho spoluvězni se stali Öcalanovými kolegy během vzniku nové politické kurdské strany. Od propuštění Öcalana z vězení si on a jeho čtyři přátelé pronajali byt v Ankaře, kde se každý večer scházeli a diskutovali nad kurdskou problematikou (Heper 2007: 157). Öcalan byl výborný řečník a dokázal mnoho mladých Kurdů přesvědčit, že nastala situace, kdy je nutné bojovat za kurdský národ a jeho identitu.

Skupina kolem Öcalana začala postupně pracovat na programu, analyzovala problémy kurdské menšiny a hledala řešení. Öcalan se roku 1974 přidal do Ankarské demokratické asociace vyššího vzdělání (ADYÖD), kde začal studovat socialismus hlouběji. Avšak vstup do asociace měl důvodů více. Öcalan doufal, že bude možné zde provázat kurdský a turecký socialismus, kdy se společnými cíli dosáhnou revoluce. Nicméně turečtí socialisté nesdíleli s Öcalanem jeho nadšení pro revoluci a vzhledem k tomu, že ADYÖD byla v rozporu s tureckými právy, roku 1975 zanikla. Öcalan zjistil, že pro své revoluční myšlenky nemůže hledat partnery na turecké straně. On a dalších jeho patnáct kolegů se rozhodli opustit univerzitu a naplno se věnovat studiu marxisticko-leninistické ideologie, na jejímž základě by vytvořili skupinu bojující za samostatný Kurdistan. Rozhodli se odjet a šířit kurdský nacionalismus přímo do centra kurdské oblasti (Casier, Jongerden 2011:127).

Věděli, že většinová část kurdského obyvatelstva byla nevzdělaná. Skupina kolem Öcalana navíc neměla finanční prostředky, proto nebylo možné vydávat žádná periodika a jejich taktika rozšiřování kurdského nacionalismu byla založena na „tváři v tvář“ schůzkách. Problém pro Öcalana a jeho nově vznikající skupinu bylo, že v podstatě přišli odnikud, nikdo je neznal. Jeho rodina nebyla známá, on sám se nepodílel na politických aktivitách v minulosti a byl jen obyčejný člověk, který opustil vysokou školu. Proto z počátku v Kurdech nevzbuzovali politickou důvěru. Avšak Öcalan byl excelentní řečník, který dokázal vysvětlit, proč doposud kurdská menšina nebyla schopna vydobýt si svá práva. I když jeho argumenty nebyly vždy zcela

logické, především mladí Kurdové mu začali naslouchat čím dál více. Svoje důvody zakládal především na faktu, že předešlé rebelie nebyly podloženy socialistickou ideologií, kdežto on, jakožto socialista, dokáže Kurdy dovést k vítězství a vytvořit samostatný stát. Dalším jeho argumentem bylo, že předešní vůdci povstání nebyli praví revolucionáři, proto předešlé vzpoury byly předem odsouzeny k neúspěchu (McDowall 2007: 420-422).

3.1.3.2 Vůdcem PKK

Öcalan byl schopen získat si své příznivce, a proto roku 1978 mohla vzniknout PKK. Nicméně již v té době lidé kolem Öcalana byli pronásledováni a vyšetřováni tureckou policií, ačkoli zásahy proti členům PKK nebyly nijak časté, mohlo to narušit strukturu a fungování strany. Pokud by byl dopaden vůdce Öcalan, strana by se mohla potýkat s existenčními problémy. Z tohoto důvodu bylo pro Öcalana nejvhodnější uprchnout za hranice Turecka. Za cíl svého útěku si vybral Sýrii. Odtud plánoval a organizoval akce namířené proti turecké vládě (Bilgin, Sarihan 2013: 75).

Poté, co roku 1984 Öcalan zahájil oficiálně boj s tureckou vládou a armádou, řídil operace PKK ze Sýrie. Měl síť spojenců, kteří za ním pravidelně z Turecka dojížděli, a kterým Öcalan předával zprávy pro bojovníky strany. Věděl o každé akci, která se odehrála v Turecku. Pokud byli zabiti civilisté, vždy se snažil o racionální vysvětlení. Jeho častým argumentem bylo, že každý boj přináší oběti, ale cílem PKK rozhodně není zabíjení civilistů. Během let, kdy umíralo čím dál více civilistů, Öcalan začal měnit názor. Ne, protože by se mu tento postoj zdál nesprávný, ale protože to mělo negativní efekt na reputaci PKK, a to především v zahraničí. Roku 1990 proběhl Kongres PKK a vedení strany se rozhodlo od této taktiky zavražďování zabíjením upustit. Alespoň prozatím (Aliza 2007: 122-123). V roce 1990 rozhodl, že je čas pro PKK postoupit o další stupeň v rámci boje za nezávislost – donutit tureckou vládu, aby politicky vyjednávala s PKK. Problémem bylo, že nikdo s Öcalanem jednat nechtěl.

3.1.3.3 Vyhoštění a zatčení vůdce PKK

Mezi Sýrií a Tureckem došlo roku 1992 k podpisu bezpečnostní dohody, která měla zajistit spolupráci těchto dvou států v boji proti terorismu. Smlouvou Sýrie musela souhlasit, že PKK je teroristická skupina, která ilegálně přebývá na syrském

území, a že Sýrie bude postupovat proti nim. Avšak Turecko nadále dostávalo informace, že Sýrie nezastavila spolupráci s Öcalanem a základny PKK nadále fungují s vědomím hlavních syrských představitelů (Pipes 1996: 61-64). V roce 1996 tenze mezi státy rostla a Turecko vyhrožovalo ozbrojeným útokem, pokud Sýrie nepřestane spolupracovat s Öcalanem a jeho PKK. Syrská vláda souhlasila zastavit veškerou pomoc PKK, a pokud bude dopaden člen Kurdské strany pracujících, bude postaven před soud. Sýrie slíbila, že Öcalan nadále nebude na jejich území operovat (Rabil 2006: 117-120). Syrská nečinnost v boji proti PKK vygradovala na podzim 1998, kdy turecká vláda vyslala armádu na turecko-syrskou hranici. Sýrie poprvé začala situaci s PKK řešit. Vyhostila Abdullaha Öcalana a započala zatýkání členů PKK (Aras, Köni 2002: 55).

Po vyhoštění ze Sýrie Öcalan zamířil do Moskvy, kde žádal o azyl. Pod nátlakem Turecka a USA ruská vláda odmítla pomoc Öcalanovi a taktéž ho vyhostila. Následně se pohyboval na území Řecka a Itálie, kde též žádal o pomoc, avšak kvůli mezinárodnímu tlaku mu poskytnuta nebyla. Uchýlil se tedy do Nairobi v Keni, kde byl 15. února 1999 zajat a poslán do Turecka, kde stanul před soudem (Radu 2006: 73-74). V červnu 1999 byl Abdullah Öcalan shledán vinným státním bezpečnostním soudem v Ankaře za velezradu a porušování ústavy. Byl odsouzen k trestu smrti, ale trest byl v roce 2002 snížen na doživotní vězení (Rüth, Trilsch 2006: 181).

Roku 2012 až 2013 Öcalan začal jednat s tureckou vládou a započal tak mírový dialog. Zastavil veškeré akce PKK. Obě strany si určily body, které byly podstatnými faktory mírového jednání. PKK měla propustit veškeré turecké rukojmí, která držela a odejít do Severního Iráku. Turecká vláda měla přepracovat právní předpisy tak, aby byla změněna definice terorismu, jejíž důsledkem má být propuštění uvězněných kurdských aktivistů. Také měla zlepšit práva Kurdů (Aydin-Düzgit, et al. 2014: 73). Tato demokratická iniciativa značila novou éru v turecké politice, kde kurdská otázka našla své místo.

3.1.4 Dopady turecko-kurdského konfliktu na civilní obyvatelstvo

Ačkoliv Kurdská strana pracujících vznikla za účelem ochrany kurdské identity, volila praktiky, které měly dopad na kurdské civilní obyvatelstvo. PKK již od počátku byla stranou, která chce svého cíle dosáhnout ozbrojenou a násilnou cestou.

PKK systematicky ničila a vraždila Kurdy, pokud měla podezření, že spolupracují s tureckou vládou. Také vláda, která chtěla zlikvidovat PKK, postupovala nejen proti ní, ale každý zásah měl přímý dopad na civilisty. Důsledkem vleklého konfliktu mezi tureckými Kurdy a tureckou vládou jsou velké ztráty na životech, zničené vesnice a miliony vnitřně vysídlených Kurdů v jihovýchodním Turecku. Tedy nejen turecká vláda má negativní dopad na identitu Kurdů.

Roku 1998 vydal turecký parlament report, podle kterého bylo k tomuto roku vyhoštěno 378 335 obyvatel, přičemž bylo evakuováno 905 vesnic a 2 523 osad. Avšak místní lidskoprávní organizace tvrdí, že vyhoštěných obyvatel je mnohem více a počet vysídlených osob se může přibližovat až ke třem milionům (Ayata, Yükker 2005: 15). K roku 2000 si konflikt mezi tureckou vládou a PKK vyžádal přibližně 37 000 mrtvých, 3 000 vesnic bylo kompletně či částečně zničeno. Boje měly za následek tři miliony vnitřně vysídlených obyvatel (Gottlieb, Jenkins 2011: 116-117). Podle reportu vydaným Human Rights Watch v roce 2010 za dobu konfliktu mezi PKK a tureckou vládou zemřelo přibližně 44 000 lidí, mezi nimiž byli vojáci, členové PKK a civilisté. Údajně největší část mrtvých představují členové PKK (přibližně 32 000), poté jsou to vojáci turecké armády (přibližně 6 400) a civilisté (5 660). Organizace sledující lidská práva v 90. letech zaznamenaly vysoký stupeň násilí ze strany PKK i turecké armády. Následkem konfliktu bylo k roku 2010 vysídleno 950 000 až 1,2 milionů lidí (Human Rights Watch 2010: 9).

Tabulka č. 3 – Následky bojů mezi PKK a tureckou armádou v letech 1987-2001

Zničené či napadené	Počet	Zabito či zraněno	Počet
Pošty a mešity	305	Civilisti	9 940
Státní vozidla a stroje	500	Vojenští úředníci	1 554
Policejní a četnické stanice	89	Vojáci	10 023
Mosty	26	Starostové	6
Školy	241	Policejní a bezpečnostní úředníci	10 584
Soukromá vozidla a stroje	624	Učitelé	141
Nemocnice	14	Okolní předáci	81
Vlakové vagony	85	Jiní veřejní činitelé	283
Celkem	1 884	Celkem	32 612

Zdroj: Bramwell 2004: 103

3.2 Turecká vláda

3.2.1 Politika týkající se Kurdů před rokem 2002

Turecká vláda bojovala s PKK již od jejích prvních útoků. Především roku 1990 přišla s právním postupem proti PKK, nicméně to postihlo celou kurdskou menšinu. Rada ministrů roku 1990 schválila Dekret 413. Dekret byl reakcí na rozsáhlé demonstrace v kurdské oblasti Turecka. Opravňoval guvernéra deseti provincií jihovýchodního Turecka, takzvaného tureckého Kurdistánu k mimořádným akcím, pokud bude ohrožena jednota země. Tato mimořádná moc guvernéra spočívala v cenzuře tisku, pokud guvernér uznal, že je tisk lživý ohledně situací, které se dějí v daném regionu. Dále mohl vyhostit obyvatele z provincií, pokud jednali proti státu.

Tresty pro obyvatele, kteří byli obviněni ze separatistických aktivit, byly Dekretem zvýšeny (Entessar 2010: 138).

Téhož roku začala také silná kampaň, která odmítala existenci Kurdů a kurdského jazyka. Vláda vytvořila brožury, které následně byly expandovány do škol. Především do škol, kde většinovými studenty byli Kurdové. Kurdský jazyk byl popsán jako dialekt turečtiny. Lidé, kteří obhajovali Kurdy, jejich etnicitu či jazyk, byli zatýkáni. Sami Kurdové, pokud se jako Kurdi projeví, byli potrestáni (Whitman 1990: 37-39).

Turecká vláda si ale uvědomovala i ekonomický problém, který stál za rozvojem podpory PKK v kurdské oblasti. Region byl velmi chudý a zaostalý proti zbytku Turecka, což je jeden z faktorů boje Kurdů proti turecké vládě. Proto byl přijat Projekt jihovýchodní Anatólie (GAP). Cílem programu je eliminovat regionální rozdíly v rozvoji prostřednictvím zvýšení standardů příjmů a zvýšení životních standardů. GAP má zajistit sociální stabilitu a hospodářský růst v této oblasti. Nicméně program zaštiťuje pouze šest regionů jihovýchodního Turecka, tedy ne všechny oblasti, které jsou Kurdy obývány (Robins 1993: 663-664).

Kurdsko-turecký spor byl natolik vážný, že země byla na pokraji občanské války, proto levicově zaměřená Strana sociálních demokratů (SHP) přednesla návrh, který by mohl zlepšit vztahy mezi těmito skupinami. Jedním z bodů návrhu bylo zrušení zákazu používání kurdského jazyka a nebo opuštění od civilních milic. Avšak strana byla politicky oslabována, proto návrh nikdo nepodpořil. Bylo tedy nutné, aby návrh byl přednesen prezidentem Turecké republiky. Vláda však přijala pouze zrušení zákazu o používání kurdského jazyka, nebo spíše zákaz zmírnila. Již nebylo zakázáno mluvit kurdsky v soukromí, ale ve školách a jiných veřejných institucích se kurdština stále používat nesměla, a nadále se nesměly vydávat noviny v kurdsém jazyce a jejich jazyk nesměl být používán k politické propagandě (Robins 1993: 665-666).

Prezident Turecka Turgut Özal se snažil o liberalizaci politiky vůči kurdské menšině a požadoval mírový proces s PKK, ačkoliv byl za tyto postupy silně kritizován tureckými politickými elitami. Prvním krokem bylo povolení kurdského jazyka. Jednal s kurdskými politickými stranami – Lidovou demokratickou stranou (HEP) a Demokratickou stranou (DEP). Především je žádal o spolupráci ohledně PKK.

Uvítal jednostranné příměří vyhlášené Öcalanem a jednal o případné amnestii členů PKK. Avšak 17. března 1993 náhle zemřel, čímž PKK ztratila možnost politicky vyjednávat s tureckou vládou. HEP, jejíž zájmem byl mírový proces s PKK a vyjednání etnických práv pro Kurdy byla krátce po prezidentově smrti zakázána s odůvodněním, že právě kvůli těmto požadavkům porušuje ústavu. V dalších letech se Kurdové snažili o vytvoření jiných politických stran, ale strany vždy byly soudem zrušeny (Gürbey 1996: 14-15). Naděje, že se situace Kurdů zlepší, opět zmizela.

Vláda začala v 90. letech ozbrojené akce na eliminaci terorismu v Severním Iráku, kde se nachází základny PKK. Roku 1995 proběhla operace Ocel a roku 1997 turecká armáda podnikla operace dvě – Kladivo a Svítání. Turecká vláda do této oblasti vyslala desetitisíce vojáků a spolupracovala s PDK (Romano 2012: 233). Roku 1998 turecká vláda nařídila největší akci proti PKK na jihovýchodě Turecka – operaci Murat. Této operace se účastnilo 40 000 vojáků (Gürbey, Ibrahim 2000: 204)

Poté, co byl Öcalan zatčen a uvězněn, PKK vyhlásila konec války. Systém civilních milic se nadále zdál neopodstatněný a vláda kurdské strážce začala postupně propouštět. Tímto došlo k rapidnímu nárůstu nezaměstnanosti. Vláda zaměstnávala přes 80 000 Kurdů, kteří náhle přišli o práci a vzhledem k ekonomické povaze regionu nemohli najít novou práci. Vláda se však o vzniklou situaci nezajímala a mnoho rodin upadlo do chudoby (Nachmani 2003: 51).

3.2.2 Strana spravedlnosti a rozvoje

3.2.2.1 Vznik strany a její důraz na demokratické principy

Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP) oficiálně vznikla 14. srpna 2001. Zakládající členové strany zvolili Recep Tayyipa Erdoğanů jako předsedu. Členové AKP stranu popisují jako konzervativně demokratickou. I když se AKP opírá o islám, taktéž klade důraz na univerzální hodnoty, jako jsou demokracie, lidská práva, právní řád, tolerance pluralismu a respektování rozmanitosti. Strana uznává lidi jiných ras, víry a jazyka a také respektuje všechna lidská práva jako právo na život, právo na vyjádření či právo na shromažďování (Hale, Özbudun 2010: 20).

V listopadu 2002 probíhaly volby do tureckého parlamentu, kdy AKP volební kampaní získala na popularitě. Hlavní hesla kampaně byla řešení problémů s rostoucí

chudobou, s deformovaně rozdělujícími příjmy a strana chtěla řešit problematiku sociální nerovnosti (Bozkurt 2013: 373). AKP po čtrnácti měsících svého působení volby vyhrála, získala dvě třetiny míst v parlamentu, čímž vytvořila většinovou vládu. Její hlavním cílem byl demokratický proces, aby země mohla přistoupit do EU. Její další hlavní snahou byl ekonomický vzrůst Turecka (Cavdar 2006: 479). AKP vyhrála další parlamentní volby, které proběhly 22. července 2007, kdy strana získala 47 % hlasů. Vyhrála i volby konající se 12. června 2011, kdy dostala 49,9 % hlasů (Avci 2011: 414, 418).

AKP vytvořila program, kde důrazně upozorňuje na důležitost demokracie, lidských práv a právního státu. V programu strana slibuje dodržovat lidská práva, jak je uvedeno ve *Všeobecné deklaraci lidských práv* či v *Evropské úmluvě o lidských právech*. Konkrétně strana zmiňuje svobodu myšlení a projevu, právo na informace, právo na spravedlnost a spravedlivý proces. AKP neustále zmiňuje podstatu tolerance, dialogu a respektování práv menšin. Strana podporuje sekularismus, čímž garantuje svobodu náboženského vyznání, jelikož sekularismus dovoluje lidem všech vyznání praktikovat jejich víru v míru. Neméně důležitým aspektem Turecké republiky jsou i principy prvního prezidenta Turecka Atatürka (AKP 2002).

AKP začala s významnými ústavními reformami a změnami legislativy státu tak, aby zvýšila demokratické standardy, jenž by se přiblížily Kodaňským kritériím. Vstup Turecka do Evropské unie strana považovala za svou prioritu zahraniční politiky. Roku 2002 a 2004 provedla dvě změny ústavy, kdy změna z roku 2004 byla významnější. Příkladem může být zrušení trestu smrti, zrovnoprávnění žen s muži a byla uznána nadřazenost mezinárodních dohod nad vnitrostátními předpisy týkajícími se lidských práv (Özbudun 2006: 547-550). Turecku již roku 1999 byl přiznán status kandidátské země, nicméně vláda v té době nebyla schopna provést reformy vedoucí ke splnění Kodaňských kritérií. Až za vlády Erdoğan a AKP byla zahájena roku 2005 přístupová jednání. EU a její členské státy však měly výhrady vůči přístupu Turecka do EU pro neplnění Kodaňských kritérií. Turecku je například vytýkáno nedodržování práv menšin či problematika Kypru (Avci 2011: 411-417).

3.2.2.2 Vláda AKP a dopady na kurdskou minoritu

Předešlé vlády popíraly existenci kurdské menšiny a stát jednal se zásadou, že Kurdové by neměli existovat jako etnická skupina. Avšak proti nim vystupovala i vojensky. Na počátku nového milénia vláda změnila taktiku vůči Kurdům, konkrétně proti PKK. Začala plně využívat zpravodajskou službu a změnila se povaha operací. Armáda a policie Turecka se snažily narušit vazby mezi PKK a jejich mobilizačními základnami v Turecku. Jejich cílem bylo zastavit rekrutování do PKK prostřednictvím zatýkání klíčových osob a zamezit logistické podpoře z Turecka. Boje proti PKK se měli vyhnout civilnímu obyvatelstvu.

Vnucování tureckého jazyka se stalo nejvýznamnějším nástrojem státu pro vytvoření čistě turecké národní identity. Avšak již od 90. let turecká vláda vyjednávala s Kurdy a roku 1991 povolila kurdský jazyk používat jen v soukromí. Vláda AKP pokračovala v podpoře práv menšin Kurdů v používání jejich jazyka. V roce 2003 se otevřel první ústav kurdského jazyka. Další stupeň, kdy se uvolňovalo napětí mezi tureckou vládou a Kurdy, přišel během dalších let vlády AKP, kdy se otevřely katedry kurdského jazyka a literatury na několika univerzitách a v roce 2009 vláda zavedla první televizní stanici v Kurdštině, která byla sponzorovaná státem.

Pro Kurdy zachování společného jazyka je jedna z nejvyšších priorit, proto tyto změny ze strany AKP hodnotili velmi pozitivně. Společný jazyk je faktor, který spojuje všechny Kurdy a každý Kurd bez ohledu na vyznání či cokoliv jiného podporuje právo užívání kurdského jazyka (Alptekin 2012: 107-110).

AKP od počátku své vlády vymezila peníze na hospodářské investice ve východním Turecku, především pro oblast školství, zdravotnictví a dopravy. Vláda se snažila snížit ekonomicko-sociální propad mezi východní a západní částí Turecka. Také se vláda snažila o kompenzaci předchozích deprivací, které obyvatelům jihovýchodního Turecka způsobil boj vlády proti PKK. Podle údajů 52 000 rodin žádalo o náhradu škody. Turecká vláda použila 650 milionů tureckých lir (přibližně 223 milionů dolarů) na kompenzace rodinám na jihovýchodě v období od roku 2004 až do roku 2011. Ve stejném období vláda celkově vyplatila náhrady škod na celém území Turecka ve výši 2,5 miliardy tureckých lir (900 milionů dolarů) (Kanat, Tekelioglu, Ustun 2015: 35-36). AKP taktéž vynaložila přes dvě miliardy tureckých

lir (přibližně 1,15 miliardy dolarů) na zlepšení životních podmínek v kurdské oblasti, kde byly postaveny systémy pro pitnou vodu, nové silnice či školy (Ekici 2009: 279).

Tyto změny, které AKP provedla, způsobily, že strana získala vysokou volební podporu v regionu obývaném převážně Kurdy (mapa č. 2-4). Ačkoliv změny, které by snížily chudobu a zaostalost na jihovýchodě Turecka, byly nutné, AKP také reformy týkající se toho regionu využila k boji proti PKK, neboť velká část začala podporovat PKK kvůli špatným socio-ekonomickým podmínkám v této oblasti. Také se začali vracet Kurdové žijící v exilu v zahraničí, kteří tvrdili, že AKP je jejich nejdůležitější partner v boji za demokracii v zemi (Kanat, Tekelioglu, Ustun 2015: 37).

4 Aplikace sociální bezpečnosti na případ tureckých Kurdů

Hlavní faktor společnosti je identita, což je soubor myšlenek a postupů, které identifikují členy společnosti. Identita je tvořena jazykem, kulturou, zvyky a náboženstvím. Jejich zachování je podstatný prvek pro další evoluci společnosti. Hrozbou pro společnost je, když nadále tyto prvky nemůže předávat. Jakýkoliv zákaz projevu prvků identity má negativní dopad na identitu, čímž je ohrožena existence dané společnosti. Narušování prvků identity je případem tureckých Kurdů, kdy je jejich identita konstantně narušována tureckou vládou.

Turecká vláda se snaží převážně o takzvané kulturní čištění. Jedná se o praktiky, mezi něž patří asimilace, právní a byrokratická diskriminace, žhářství či zatýkání. Vláda se o asimilaci kurdské menšiny snažila po celou dobu existence Turecké republiky. Kurdové jakožto národ nikdy nebyli uznáni, což znamenalo, že nebyli chápáni jako minorita. Kurdové byli označováni za horské Turky, čímž se jejich existence naprosto popřela. Bylo zakázáno používat kurdštinu i v soukromí, a pokud někdo zákaz porušil, byl zatčen. Vzhledem k tomu, že kurdský jazyk byl zakázán, došlo i k byrokratické diskriminaci, jelikož vše se dokumentovalo v tureckém jazyce a ve všech veřejných institucích bylo nutné mluvit turecky. Proces turkifikace se dotkl i kurdských tradic, oblečení či jmen. Vše bylo zakázáno a jména byla změněna na turecká. Zákony a ústava taktéž omezovaly Kurdy. Příkladem může být Dekret 413, který omezoval Kurdy. Na základě vydaného Dekretu byli lidé zatýkáni či vyhoštěni bez soudního řízení. I vůdce PKK Abdullah Öcalan byl zatčen při pokojné demonstraci v 70. letech a byl uvězněn bez soudního řízení. Turecká vláda s armádou systematicky ničily kulturní prvky kurdské identity.

Ze strany vlády dochází i k etnickému čištění, což znamená záměrné vraždění, deportace a mučení. Kurdové byli deportováni za účelem jejich asimilace. Od 20. do 40. let, kdy probíhala povstání Kurdů, docházelo k častým odsunům menšiny. Především v 90. letech, kdy turecká vláda tvrdě postupovala proti PKK a jejím podporovatelům, docházelo k přesunům celých vesnic na bezpečnější místa, jelikož vláda vesnice vypalovala či napadala místní obyvatele. Docházelo i k mučení Kurdů.

Během vojenského převratu, který začal roku 1980, armáda zatýkala a mučila Kurdy a obviňovala je z teroristických aktivit, jelikož chtěla eliminovat jakoukoliv možnou opozici.

Buzan, Waever a de Wilde popisují tři hlavní hrozby pro společnost – migrace, horizontální soupeření a vertikální soupeření. Kurdská skupina v Turecku je dle tohoto dělení ohrožena horizontálním soupeřením, což je situace, kdy vedle sebe existují dvě skupiny s rozdílnou identitou, vzájemně se ovlivňují a může dojít k pohlcení jedné identity druhou. Vzhledem k deportacím, které provedla turecká vláda za účelem asimilace, došlo k pohlcení kurdské identity tureckou identitou. Vláda odsuny praktikovala tak, že rozdělila rodiny a následně je rozmístila po Turecku. Kurdové byli nuceni se přizpůsobit tamnímu životu, kdy docházelo k asimilačnímu procesu, jehož výstupem bylo, že Kurdové se začali považovat za Turky. Následkem asimilace se Kurdové přestávají vnímat jako kurdská společnost, což pro společnost znamená vertikální ohrožení.

Buzan upozorňuje na fakt, že sociální sektor může být ohrožen skrze jiné sektory bezpečnosti. Nebezpečí z vojenského sektoru je vnitřní agrese, kdy vláda státu použije ozbrojenou sílu proti jiné společnosti, a to především, pokud vláda je složena z členů jiné etnické skupiny. Taktéž může být sociální skupina ohrožena politickým sektorem, a to když vládnoucí elita vytvoří legislativu, která je diskriminující vůči jiné společnosti žijící v zemi s účelem udržet hegemonii státu. Buzan tvrdí, že ohrožení z politického a vojenského sektoru jsou mnohdy propojena. Kurdská minorita je ohrožena vojenským sektorem bezpečnosti, jelikož armáda Turecka zasahuje ozbrojenou silou proti ní. Potvrzuje Buzanův předpoklad, že etnická skupina může být spíše ohrožena tímto sektorem, pokud členové vlády jsou jiné etnicity. Turecká vláda je jinou etnickou skupinou než Kurdové a vláda se kurdskou etnicitu snaží naprosto potlačit a volí i ozbrojenou sílu k zamezení projevů kurdské identity. Především vojensky postupuje proti členům PKK a jejím podporovatelům. Avšak již při zrodu Turecké republiky probíhala kurdská povstání, a to v letech 1925, 1927 a 1935. Armáda tato povstání zastavila ozbrojenými útoky. Ačkoliv se Kurdové snažili bránit, útoky nedokázali odrážet a rebelie byly armádou ukončeny. Na počátku 90. let začaly protesty v kurdsém regionu známé jako *Serhildan*. Tyto protesty probíhaly na podporu PKK. Demonstrace začaly ve městě Nusaybin a rychle se šířily do dalších

kurdských měst. Turecká armáda opět zakročila ozbrojenou silou, aby povstání zastavila. Opětovně došlo k zabíjení Kurdů. Také byli zatýkáni a uvěznováni bez soudních procesů. Vláda ohrozila kurdskou společnost prostřednictvím politického sektoru, kdy tvořila legislativu, jenž popírala kurdskou existenci a zakazovala projevy jejich identity. V případě Kurdů je nebezpečí z vojenského a politického sektoru propojeno, jelikož armáda operovala proti Kurdům z příkazu turecké vlády a oba sektory mají společný cíl – zničit kurdskou identitu.

Paul Roe ve svém díle *Ethnic Violence and the Societal Security Dilemma* tvrdí, že pokud je sociální společnost ohrožena nevojenským způsobem, její obrana je též nevojenské povahy. Takto ohrožená společnost má možnost se bránit bez pomoci státu, tedy snaží se o vytvoření autonomie, převahy ve vládním systému či snaha o to, že vláda nebude zasahovat do vnitřních záležitostí státu. Avšak jakékoliv tyto snahy Kurdů turecká vláda a armáda okamžitě zamezily. Další možností je, že ohrožená skupina se bude chtít svou problematiku zpolitizovat, tedy dostat ji do politické agendy státu. Kurdové se v minulosti o tuto variantu obrany snažili několikrát vytvořením politických stran, které by se mohly dostat do vlády. Jako první kurdská politická strana vznikla Demokratická strana tureckého Kurdistanu. Jejím cílem bylo vytvoření federace Kurdistanu a Turecka a byla připravena tohoto cíle dosáhnout i ozbrojenými akcemi. Tato strana nebyla úspěšná, neboť byla pravicově zaměřená a nenašla dostatečnou podporu u Kurdů, kteří volili spíše levicové strany.

Následně začala kurdská menšina podporovat Stranu tureckých pracujících, která se nezaměřovala přímo na problematiku Kurdů, nicméně řešila socio-ekonomické otázky, které byly blízké kurdské menšině. Strana byla však roku 1961 zakázána. V historii Turecké republiky vzniklo mnoho kurdských politických stran s různými programy. Některé byly umírněné a chtěly jen politickou shodu s tureckou vládou, jiné požadovaly autonomii Kurdistanu. Ovšem jeden faktor měly společný – chtěly zlepšit práva Kurdů. Každá strana byla tureckou vládou zakázána s odkazem na ústavu Turecka, tudíž kurdský národ neměl žádnou možnost se nevojensky bránit před tureckou vládou a armádou.

Až prezident Turecka Turgut Özal byl ochotný spolupracovat s kurdskými politickými stranami, ačkoliv jen v souvislosti s Kurdskou stranou pracujících, s níž chtěl docílit mírového procesu. Těmito stranami byly Lidová demokratická strana a

Demokratická strana, jenž však byly zakázány po smrti prezidenta. V 90. letech si Strana sociálních demokratů uvědomovala vážnost situace mezi PKK a vládou, a i když nebyla kurdskou stranou, snažila se o vytváření politik, které byly ku prospěchu Kurdům. Analyzovala důvody násilných akcí PKK a její širokou veřejnou podporu, jenž především vycházely z násilné asimilace menšiny. Proto SHP představila návrh, který by mohl zlepšit vztahy mezi Kurdy a Tureckem. Ze všech bodů návrhu bylo přijato pouze zrušení používání kurdského jazyka v soukromí.

I PKK, která vznikla jakožto revolucionářská strana, která chtěla změny v zemi docílit násilnou cestou, se snažila jednat s vládou a řešit problematiku Kurdů mírovou cestou. Poprvé se tak stalo roku 1991, kdy Abdullah Öcalan našel partnera pro politický dialog, kterým byl Özal. Roku 1993 bylo vyhlášeno první jednostranné příměří ze strany PKK. Smrt Özala, která přišla několik dní po vyhlášení příměří, dialog znemožnila, jelikož další členové vlády odmítli s teroristickou skupinou vést mírové hovory. Strana se snažila o jednostranné příměří ještě několikrát, ale turecká vláda s armádou tuto situaci vždy ignorovaly a nadále útočily na PKK.

Dle Roea se ohrožená skupina také může bránit nevojensky, ale poukazuje na fakt, že vojenskou obranu spíše volí společnost, jejíž historie a identita se váže k teritoriu, čímž se snaží bránit svou domovinu. Alam Saleh však píše, že pokud je kolektivní identita společnosti konstantně ohrožována zákazy projevů identity či se vláda snaží o násilnou asimilaci skupiny, takto ohrožená společnost, která je neustále v nebezpečí, může zvolit krajní východisko a snažit se o secesionismus od státu, ve kterém existuje, což zpravidla lze jen ozbrojenými silami. Roe tuto skutečnost doplňuje, že v takovéto situaci je ohrožená společnost odkázána na svépomoc, jelikož právě stát je pro ni hrozbou. PKK vznikla kvůli dlouhodobé násilné asimilaci Kurdů ze strany turecké vlády. Taktéž neustále docházelo k zákazům jakýchkoliv projevů identity. Z těchto důvodů PKK vytvořila skupinu, která ozbrojenými akcemi měla změnit situaci v zemi, konkrétně chtěla odtržení od Turecké republiky a vznik samostatného demokratického kurdského státu. Již od počátku Abdullah Öcalan si uvědomoval, že jiná než ozbrojená možnost k dosažení tohoto cíle neexistuje. Nicméně násilná asimilace pokračovala nadále a zákazy vyjadřování kurdské menšiny nebyly zrušeny. Turecká vláda tvrdě vystupovala proti podporovatelům PKK a ani ekonomická situace na východě Turecka se nezlepšovala. Tyto faktory způsobily, že

Kurdská strana pracujících získala širokou veřejnou podporu kurdského obyvatelstva, kteří již neviděli jinou možnost, jak by se situace v zemi pro ně mohla zlepšit než separatismus a vytvoření vlastního státu. Všechny nevojenské eventuality, jak zlepšit postavení kurdské menšiny v Turecku, selhaly.

Stephan van Evera tvrdí, že národy bez vlastního státu představují větší riziko války, jelikož jejich boj za samostatnost a nezávislost může vyústit v mezinárodní konflikt a již to nebude problém jen jednoho státu (van Evera 1994: 124). Vznik PKK, která se chtěla separovat od Turecka a vytvořit samostatný kurdský stát, neměl za výsledek mezinárodní konflikt. Avšak především dva sousední státy Turecka byly postiženy turecko-kurdským konfliktem. Prvním státem byl Irák. PKK se uchýlovala do hor na severu země, odkud operovala. V 90. letech probíhaly ozbrojené akce turecké armády, jejich účelem byla eliminace terorismu. Proto armáda začala začala útočit na pozice v Severním Iráku.

Další země, která byla postižena vznikem PKK, byla Sýrie. Ke konci 70. let začali být členové PKK pronásledováni, proto se Öcalan uchýlil do Sýrie. Postupem času zde vytvořil výcvikové tábory PKK a mnoho dalších lidí z vedení strany odešlo za ním. Akce, které probíhaly na půdě Turecka, byly plánovány ze Sýrie. V 90. letech Turecko začalo tlačit na Sýrii, aby podpořila Turecko v boji proti terorismu. Turecko žádalo, aby Sýrie zatýkala členy PKK a Öcalana vydala Turecku. Bylo podepsáno několik bezpečnostních dohod, které obsahovaly, že Turecko se Sýrií budou postupovat společně proti PKK. Nicméně Sýrie smlouvy nebrala vážně a nadále nechala PKK operovat ze svého území. Roku 1996 situace mezi Sýrií a Tureckem eskalovala a Turecko začalo vyhrožovat, že pokud bude Sýrie nadále s PKK a jejím vůdcem spolupracovat, Turecko na Sýrii zaútočí. Sýrie opětovně ignorovala své sliby Turecku, a proto Turecko vyslalo své vojáky k hranicím. Tenze mezi státy však povolila, jelikož Sýrie začala spolupracovat. Vyhostila Öcalana a započala stíhání členů Kurdské strany pracujících. Boje mezi tureckou vládou a PKK měly za výsledek mnoho uprchlíků do sousedních zemí Turecka a také do Evropy. Někteří z Turecka utíkali, jelikož se již necítili bezpečně, nebo protože jim hrozily tresty uložené tureckou vládou.

John Hutchinson uvádí, že společnost, jejíž identita je ohrožena, má tendenci spíše svou identitu posilovat. Chce, aby se identita nadále šířila. Ohrožení identity

může přispět k nárůstu nacionalismu dané společnosti. Pokud se společnost snaží svou identitu podpořit prostřednictvím kultury, dle Hutchinsona se jedná o kulturní nacionalismus. Kulturní nacionalismus vysvětluje tak, že společnost se snaží svou kulturu šířit vydáváním časopisů a knih v jejím jazyce, vzdělávat členy komunity o prvcích společné identity a praktikují své společenské rituály. Kulturní nacionalismus Kurdů velmi rostl, ale turecká vláda jakýkoliv projev zamezila, tudíž kurdská společnost nebyla schopna svou identitu posílit tímto směrem. Ke změně došlo až s nástupem vlády AKP roku 2002. Její politika vůči Kurdům se změnila ve srovnání s předešlými vládami. Byly povoleny ústavy kurdského jazyka. Později na několika univerzitách bylo umožněno otevřít katedry kurdského jazyka a literatury. Roku 2009 vznikla první televizní stanice v kurdštině. Roe stav, kdy společnost je schopna plně projevovat svou identitu, označuje za kulturní autonomii.

Roe rozšiřuje Hutchinsonovu teorii o kulturním nacionalismu. Upozorňuje na existenci nacionalismu, který může být viděn negativně. Jedná se o etnický nacionalismus, jehož požadavkem je etnická autonomie. Představa o etnické autonomii je spojena se separatismem, což znamená samosprávu pro danou etnickou skupinu. Kulturní nacionalismus, kvůli ustavičné snaze Kurdy asimilovat, přerostl v etnický nacionalismus, který je představován především PKK. Roe zdůrazňuje fakt, že separatistická hnutí mohou představovat hrozbu pro samotnou společnost, jelikož ona sama nemusí požadovat radikální řešení v podobě separatismu a přiklání se ke kulturní autonomii. PKK je hrozbou pro kurdskou společnost, jelikož její útoky mají vliv na civilní obyvatelstvo. V minulosti ničila školy a zdravotnická zařízení, což mělo za následek stovky mrtvých civilistů. Když vznikly civilní milice financně podporované státem na obranu proti PKK, bojovníci strany členy milic a jejich rodiny vraždili s odůvodněním, že pokud spolupracují s nepřáteli, jsou taktéž nepřátelé. PKK ohrožovala na životech kurdské civilní obyvatelstvo ve stejné míře jako turecká vláda a armáda. Mnohdy Kurdové stáli před rozhodnutím, že buď začnou podporovat Kurdskou stranu pracujících, nebo přijdou o život. Strana také vraždila své členy v domnění, že by se mohlo jednat o turecké agenty.

Ve vztazích mezi tureckou vládou a kurdskou menšinou platí přímá úměrnost. Pokud je násilí ze strany vlády eliminováno, taktéž menšina reaguje mírněji. Od počátku vzniku Turecké republiky byla naprosto popřena existence Kurdů, jenž byli

považováni za horské Turky. Vzhledem k faktu, že docházelo k agresivnějším postojům vlády vůči Kurdům, taktéž Kurdská menšina reagovala agresivněji. Výstupem násilné asimilace Kurdů byl vznik PKK, jejíž cílem bylo ozbrojenými akcemi dosáhnout samostatného státu.

Na počátku 90. let byla situace v zemi již neúnosná. Prezident Turgut Özal si uvědomoval závažnost situace, a proto se rozhodl s PKK jednat. Také se snažil liberalizovat politiku vůči Kurdům. Roku 1991 došlo k zrušení zákazu používání kurdského jazyka v soukromí. Avšak prezident za tento čin byl velmi kritizován, tudíž další návrhy na podporu práv Kurdů neprošly. Abdullah Öcalan poznal v Özalovi partnera pro mírový dialog, a proto vyhlásil jednostranné příměří. Po smrti Özala nebyl nikdo jiný, kdo by s PKK vyjednával a opět započaly boje mezi Kurdy a armádou.

Změna přišla především s nástupem AKP k moci. Vzhledem k tomu, že AKP se hlásila k demokratickým principům, mezi něž patří podpora práv menšin, začala vytvářet takové politiky, které zlepšovaly postavení Kurdů. AKP změnila taktiku v boji proti terorismu. Armáda začala využívat zpravodajskou službu, aby ozbrojené akce byly proti teroristům a zasáhly co nejméně civilní obyvatelstvo. AKP povolila používání kurdského jazyka a nechala zavést první kurdskou televizní stanici. Používání kurdského jazyka Kurdové považují za jednu z nejvyšších priorit. Vláda AKP také vyznamenala peníze na rozvoj východního a jihovýchodního Turecka, kde je převážná část obyvatel kurdské národnosti. Taktéž určila část peněz pro kurdské rodiny, které v následku bojů PKK a vlády museli opustit své domovy.

Právě zde můžeme vidět úměrnost ve vztazích mezi menšinou a vládou. V době, kdy se vláda snažila o naprosté potlačení kurdské menšiny, vznikla radikální revolucionářská PKK. Čím agresivněji postupovala vláda proti podporovatelům PKK, tím více jich PKK získávala. Poté prezident Özal jednal s PKK a PKK vyhlásila příměří. V době vlády AKP se strana snažila o zlepšení pozice Kurdů, čímž došlo k menší podpoře radikální PKK. Jelikož AKP dělala pokroky v liberalizaci politik vůči Kurdům, AKP získala silnou veřejnou podporu ve volbách v kurdské oblasti (mapa č. 2-4). Tímto se potvrzuje Roeova hypotéza, že pokud je společnost ohrožena nevojenskými prostředky, sama se bude nevojensky bránit. Jelikož AKP ustoupila od násilných akcí proti kurdské menšině, klesá podpora PKK a kurdská menšina spíše požaduje kulturní autonomii.

ZÁVĚR

Před koncem studené války byla bezpečnost primárně spojována s vojenským sektorem, jehož úkolem je obrana státu. Avšak po studené válce se tento koncept ukázal jako nedostačující. Začaly se objevovat jiné hrozby, především konflikty uvnitř států, čímž se ukázalo, že je nutné bezpečnost redefinovat a rozšířit. Již se nejednalo o klasické boje mezi státy. Především v 80. letech se Kodaňská škola zaměřila na rozšířený koncept bezpečnosti. Koncept bezpečnost rozšířili tak, aby zahrnovala větší počet referenčních objektů a hrozeb. Kodaňská škola představila rozšířený koncept bezpečnosti, který rozdělila do pěti sektorů – politický, vojenský, sociální, ekonomický a environmentální.

Sociální bezpečnost se zaměřuje na společnost a její identitu, která je tvořena jazykem, zvyky, kulturou a náboženstvím. Sociální bezpečnost identifikuje hrozby pro společnost a způsoby, jakými se ohrožená společnost může bránit. Existuje několik typů hrozeb, které jsou nebezpečné pro kolektivní identitu společnosti. Hrozby můžeme rozdělit do dvou hlavních skupin. Prvním je kulturní čištění, do nějž patří asimilace, právní a byrokratická diskriminace, deportace, zatýkání, mučení. Druhou skupinou je etnické čištění, kdy se jedná o změnu etnické podoby regionu a jedna etnická skupina se snaží zničit druhou etnickou společnost. Jedná se o řízenou likvidaci, což představuje existenční hrozbu pro společnost.

Hlavní představitelé sektorového pojetí bezpečnosti představili tři hlavní hrozby pro identitu společnosti – migrace, horizontální soupeření a vertikální soupeření. Zde dochází k pohlcování jedné identity druhou identitou za rozdílných podmínek. Podle teoretiků bezpečnosti, společnost, jenž je ohrožována nevojenským způsobem, také volí nevojenskou obranu. Takováto společnost se může snažit o zpolitizování svého problému či může pořádat aktivity bez pomoci státu, aby dosáhla autonomie, převahy ve vládním systému nebo zproštění se od vládní kontroly, která by nezasahovala do vnitřních záležitostí ohrožené společnosti. Avšak společnost, která je konstantně ohrožována, může na svou obranu zvolit vojenské akce. Pokud je společnost neustále ohrožována ze strany státu, může zvolit krajní způsob obrany, čímž je separatismus. Odborníci upozorňují, že pokud je narušována identita

společnosti, tak ohrožená skupina má větší tendenci svou identitu posilovat, což přispívá k nárůstu nacionalismu.

První ucelené informace o Kurdech existují ze 7. století a již v této době jsou zaznamenány rebelie ze strany Kurdů, kteří byli pod nadvládou Arabů. V 15. století se část oblasti obývané Kurdy stala součástí Osmanské říše. Druhá část zůstala pod nadvládou Perské říše. Kurdistán se stal jednou z příčin rozbrojů mezi Perskou a Osmanskou říší. V 16. století dobyla Osmanská říše i zbytek kurdské oblasti. Mezi sultánem a Kurdy došlo k dohodě, že Kurdové budou bránit hranice Osmanské říše s Perskou a výměnou dostanou širokou autonomii. Během 19. století Kurdové začali volat po samostatném Kurdistánu, ale Osmanská říše tato povstání okamžitě potlačila a zrušila kurdskou autonomii. Na počátku 20. století se také začal projevovat turecký nacionalismus a na jeho základě vzniklo Mladoturecké hnutí. Mladoturci potlačovali veškeré snahy menšin, které se snažili bojovat za svá práva.

Osmanská říše se během první světové války přidala na stranu Centrálních mocností a válku prohrála. Výstupem se stala Sévreská smlouva, která se týkala Osmanské říše a jejíž podstatou bylo poválečné uspořádání. Také zde byla zmínka o samostatném Kurdistánu. Sévreská smlouva byla jedinou možností na samostatný Kurdistán v historii. Avšak budoucí prezident Turecka Mustafa Kemal Atatürk vybojoval pro Osmanskou říši novou smlouvu, která již nemluvila o samostatném státě pro Kurdy. Roku 1923 vznikla Turecká republika, která byla založená na tureckém nacionalismu. Turecká vláda se snažila o popření kurdské menšiny jakožto národa a o násilnou asimilaci kurdské menšiny. Kurdové za svou identitu bojovali a docházelo k opakovaným rebeliím, které vždy ze strany vlády byly potlačeny. Vláda také tvořila politiky, prostřednictvím kterých docházelo k diskriminaci Kurdů, zakázala jejich jazyk a jakékoliv prvky jejich identity nesměly být projevovány.

Vzhledem k faktu, že asimilační procesy probíhaly permanentně a vláda nadále diskriminovala kurdskou menšinu, Kurdové se snažili o vytvoření politické strany, která by hájila jejich práva. Avšak tyto strany byly vždy vládou zrušeny. Proto roku 1978 vznikla Kurdská strana pracujících, jejímž vůdcem se stal Abdullah Öcalan. PKK byla revolucionářskou stranou, která chtěla dosáhnout samostatného kurdského státu a byla přesvědčena, že tohoto cíle dosáhne pouze ozbrojeným konfliktem. PKK cvičila své vojáky ve výcvikových táborech hlavně

v Sýrii a roku 1984 poprvé zaútočila. Od této doby vede PKK s tureckou vládou ozbrojený boj za samostatný Kurdistan. Tyto boje měly negativní vliv na civilní obyvatelstvo, jelikož si vyžádaly tisíce mrtvých civilistů, zničené vesnice, školy a nemocnice.

PKK se v 90. letech snažila o změnu taktiky a několikrát vyhlásila jednostranné příměří, které nikdy nebylo dlouhodobě dodrženo. Nejdelší příměří proběhlo od roku 1999 do roku 2004. Toto příměří bylo vyhlášeno vůdcem PKK během jeho zatčení. Roku 2012 a 2013 probíhala mírová jednání mezi Öcalanem a tureckou vládou. Abdullah Öcalan zastavil veškeré akce PKK a výměnou se měla zlepšit práva tureckých Kurdů.

Strana spravedlnosti a rozvoje se stala roku 2002 vládní stranou a zaujala jiný postoj vůči Kurdům než předešlé turecké vlády. AKP je stranou, která vyznává demokratické hodnoty, mezi něž patří podpora lidských práv a menšin. Vláda AKP se snažila snížit socio-ekonomický propad mezi kurdským regionem a zbytkem Turecka, jelikož si uvědomovala, že je to jedna z příčin vzniku kurdské teroristické skupiny. Taktéž vláda vynaložila peníze na kompenzaci pro rodiny, jenž důsledkem bojů byly vysídleny. AKP celkově projevila snahy o zlepšení postavení Kurdů v Turecku.

Diplomová práce si kladla za cíl analyzovat postavení kurdské menšiny v Turecku za pomoci sociální bezpečnosti. Z analýzy vyplývá, že v minulosti se vláda snažila o násilnou asimilaci Kurdů a jakákoliv jejich nenásilná obrana byla potlačena. Vzhledem ke konstantní diskriminaci a protikurdským postojům turecké vlády, kurdská minorita začala více hájit svou identitu a začal se více projevovat kurdský nacionalismus. Výsledkem ustavičných pokusů o asimilaci Kurdů se stal vznik Kurdské strany pracujících, která chtěla vybojovat samostatný Kurdistan. Čím více se vláda snažila o potlačení kurdské identity, tím více podporovatelů PKK získávala. Na počátku 90. let došlo k politickému dialogu mezi PKK a prezidentem Turecka Turgutem Özalem. Výstupem mírových hovorů se stalo zrušení zákazu používání kurdského jazyka v soukromí, na což PKK reagovala vyhlášením příměří. Taktéž vláda AKP se snažila o uvolnění tenze mezi vládou a Kurdy a začala politicky řešit kurdskou otázku, čímž si získala volební podporu v kurdské provincii Turecka. Ve vztazích mezi tureckou vládou a Kurdy je vidět přímá úměrnost, tedy pokud

politiky vůči Kurdům jsou agresivní, také obrana ze strany kurdské menšiny je agresivní. Na základě výzkumných otázek a provedené analýzy je potvrzena stanovená hypotéza: *Kurdská menšina žijící v Turecku, jejíž sociální bezpečnost je ohrožována tureckou vládou, brání svou kolektivní identitu v reakci na asimilační nástroje, které používá vláda. Tedy čím agresivněji vláda postupuje proti Kurdům, tím násilnější prostředky k obraně kurdská menšina používá.*

V současnosti, tak jako v minulých letech, je postavení Kurdů v Turecku určováno postoji vlády k této menšině. Přestože je z předposledních volebních výsledků zjevné, že vláda se k otázce kurdské menšiny staví otevřeněji, poslední volby, které proběhly v listopadu 2015 upevnily postavení AKP. Strana v současné době již nevede mírové dialogy s PKK a její politika není Kurdům nakloněna, jak tomu bylo v minulosti. Zvýšil se opět počet násilných činů na obou stranách. Situace v zemi se stává mnohem komplikovanější vzhledem k nestabilitě celého regionu, která souvisí s občanskou válkou v Sýrii a ISIS. Poslední volby v Turecku, ale také znamenaly zatím největší úspěch pro turecké Kurdy. Poprvé v historii se do tureckého parlamentu dostala kurdská Lidová demokratická strana. Je proto otázkou, jakým způsobem se bude postavení Kurdů v Turecku měnit.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

AKP. 2002. Party Programme. Dostupné z:

<https://www.akparti.org.tr/english/akparti/parti-programme> (24.11.2015).

EU Turkey Civic Commission. 2004. *International Conference on Turkey, the Kurds and the EU: European Parliament, Brussel, 22-23 November 2004 – Conference Papers*. Dostupné z: http://www.khrp.org/khrp-news/human-rights-documents/2005-publications/doc_details/71-international-conference-on-turkey--the-kurds-and-the-eu-european-parliament-conference-papers.html (21.11.2015).

Grand National Assembly of Turkey. 1982. *The Constitution of the Republic of Turkey*. Dostupné z: https://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf (5.11.2015).

His Majesty's Stationery Office. 1920. Treaty of Peace with Turkey. Dostupné z: <http://treaties.fco.gov.uk/docs/pdf/1923/TS0016-1.pdf> (28.8.2015).

His Majesty's Stationery Office. 1923. Treaty of Peace with Turkey, and other Instruments. Dostupné z: <http://treaties.fco.gov.uk/docs/pdf/1923/TS0016-1.pdf> (30.8.2015).

Human Rights Watch. 2002. "Displaced and Disregarded: Turkey's Failing Village Return Program". *Human Rights Watch Reports* 14 (7), 1-78. Dostupné z: <https://www.hrw.org/reports/2002/turkey/Turkey1002.pdf> (1.10.2015).

Human Rights Watch. 2010. *Protesting as a Terrorist Offense: The Arbitrary Use of Terrorism Laws to Prosecute and Incarcerate Demonstrators in Turkey*. New York: Human Rights Watch. Dostupné z: <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/turkey1110webwcover.pdf> (22.11.2015).

OSN. 1948. *Všeobecná deklaráce lidských práv*. Dostupné z:
[http://www.lidskaprava.cz/uploads/03 dokumenty/04 uvod/00 VDLP UDHR-.pdf](http://www.lidskaprava.cz/uploads/03_dokumenty/04_uvod/00_VDLP_UDHR-.pdf)
(5.7.2015).

UN. 1992. *Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*. Dostupné z:
[http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Minorities/Booklet Minorities English.pdf](http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Minorities/Booklet_Minorities_English.pdf)
(5.7.2015).

Literatura

Abdulla, Jamal Jalal. 2012. *The Kurds: A Nation on the Way to Statehood*.
Bloomington: AuthorHouse.

Albert, Rosita D., Landis, Dan. 2012. *Handbook of Ethnic Conflict: International Perspectives*. New York: Springer.

Aliza, Marcus. 2007. *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*. New York: New York University Press.

Alptekin, Huseyin. 2012. "Ethnic Incorporation Policies and Peripheral Reactions: How Turkey's Kurds are Treated by the State and How They Perceive Their Treatment." *Afro Eurasian Studies* 1 (2), 97-119. Dostupné z:
http://www.afroeurasianstudies.net/dosyalar/site_resim/veri/8544624.pdf
(27.11.2015).

Art, Robert J., Richardson, Louise. 2007. *Democracy and Counterterrorism: Lesson from the Past*. Washington: United States Institute of Peace.

Aras, Bülent, Köni, Hasan. 2002. "Turkish-Syrian Relations Revisited." *Arab Studies Quarterly* 24 (4), 47-60. Dostupné z: <http://www.sam.gov.tr/wp-content/pdfs/23.pdf>
(1.11.2015).

Ates, Kadir. 2011. *Taksim is not Tahrir - yet*. Dostupné z:
<https://libcom.org/library/taksim-not-tahrir—yet-kadir-ateş> (21.1.2015).

- Avci, Gamze. 2011. "The Justice and Development Party and the EU: Political Pragmatism in a Changing Environment". *South European Society and Politics* 16 (3), 409-421. Dostupné z: <https://wiki.zirve.edu.tr/sandbox/groups/economicsandadministrativesciences/wiki/ff77d/attachments/19cc3/W7-Avci.PDF> (28.11.2015).
- Ayata, Bilgin, Yüksek, Deniz. 2005. "A belated awakening: National and International Responses to the Internal Displacement of Kurds in Turkey." *New Perspective in Turkey* 32, 5-42. Dostupné z: <http://home.ku.edu.tr/~dyukseker/ayata-yukseker-NPT.pdf> (17.11.2015).
- Aydin-Düzgit, Senem et al. 2014. *Global Turkey in Europe II: Energy, Migration, Civil Society and Citizenship Issues in Turkey-EU Relations*. Řím: Edizioni Nuova Cultura.
- Bachurová, Michaela. 2013. *Vznik Turecké republiky. Bakalářská práce*. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně.
- Barkey, Henry J. Fuller, Graham E. 1998. *Turkey's Kurdish Question*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Bengio, Ofra. 2014. *Kurdish Awakeing: Nation Building in a Fragmented Homeland*. Austin: University of Texas Press.
- Besikci, Ismail. 1988. *M. Kemal Atatürk, Unesco & Destruction of Kurdish Identity in Turkey*. Londýn: Kurdologia Publications.
- Bilgin, Fevzi, Sarihan, Ali. *Understanding Turkey's Kurdish Question*. Maryland: Lexington Books.
- Bilgin, Pinar. 2003. "Individual and Societal Dimensions of Security." *International Studies Review* 5 (2), 203-222. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3186403> (8.8.2015).
- Bois, Thomas. 1966. *The Kurds*. Libanon: Khayat Book & Publishing Company S.A.L.

- Bookman, Milica Zarkovic. 2013. *The Demographic Struggle for Power: The Political Economy of Demographic Engineering in the Modern World*. London: Routledge.
- Bozkurt, Umut. 2013. "Neoliberalism with Human Face: Making Sense of the Justice and Development Party's Neoliberalism Populism in Turkey". *Science & Society* 77 (3), 372-396. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=sih&AN=87972955&lang=c&site=eds-live&authtype=ip,shib&custid=s7108593> (29.11.2015)
- Bramwell, Bill. 2004. *Coastal Mass Tourism: Diversification and Sustainable Development in Southern Europe*. Clevedon: Cromwell Press Ltd.
- Breau, Susan, Yildiz, Kerim. 2010. *The Kurdish Conflict: International Humanitarian Law and Post-Conflict Mechanisms*. Oxon: Routledge.
- Buzan, Barry. 1991. "New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century". *International Affairs* 67 (3), 431-451. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2621945> (16.8.2015).
- Buzan, Barry. 1993. "Societal Security, State Security and Internationalisation" in Waever, Ole. *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*. London: Pinter.
- Buzan, Barry, Waever, Ole, de Wilde, Jaap. 2005. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií.
- Buzan, Barry. 2009. *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Colchester: ECPR.
- Casey-Maslen, Stuart. 2014. *The War Report: Armed Conflict 2013*. Oxford: Oxford University Press.
- Casier, Marlies, Jongerden, Joost. *Nationalism and Politics in Turkey: Political Islam, Kemalism and the Kurdish Issue*. Oxon: Routledge.

- Cavdar, Gamze. 2006. "Islamist "New Thinging" in Turkey: A Model for Political Learning?" *Political Science Quarterly* 121 (3), 477-497. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20202728> (25.11.2015).
- Dönmez, Rasim Özgür, Enneli, Pinar. 2011. *Societal Peace and Ideal Citizenship for Turkey*. Plymouth: Lexington Books.
- Drulák, Petr a kol. 2008. *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.
- Eichler, Jan. 2006. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: AVIS.
- Ekici, Siddik, et al. 2009. *Building Terrorism Resistance Communities: Together Against Terrorism*. Washington: IOS Press.
- Electoral Geography. 2007. *Turkey. Legislative Election, 2007*. Dostupné z: <http://www.electoralgeography.com/en/countries/t/turkey/2007-legislative-elections-turkey.html> (21.11.2015).
- Entessar, Nadar. 2010. *Turkish Politics in Middle East*. Plymouth: Lexington Books.
- Floyd, Rita. "Human Security and the Copenhagen School's Securitization Approach: Conceptualizing Human Security as a Securitizing Move." *Human Security Journal* 5, 38-49. Dostupné z: http://www.securitehumaine.univ-cezanne.fr/fileadmin/IEHI/Documents/REVUE_5/FLOYD_HS_AND_THE_COPENHAGEN_SCHOOL_SECURITIZATION_APPROACH.pdf (3.9.2015).
- Gottlieb, Esther E., Jenkins, J. Craig. 2011. *Identity Conflicts: Can Violence Be Regulated?* New Jersey: Transaction Publisher.
- Gunter, Michael M. 2011. *Historical Dictionary of the Kurds*. Maryland: Scarecrow Press, Inc.
- Gürbey, Gülistan. 1996. "The Kurdish Nationalist Movement in Turkey since the 1980s". in Olson, Robert W. *The Kurdish Nationalist Movements in the 1990s: Its Impact on Turkey and the Middle East*. Lexington: The University Press of Kentucky.

Gürbey, Gülistan, Ibrahim, Ferhad. 2000. *The Kurdish Conflict in Turkey: Obstacles and Chances for Peace and Democracy*. New York: St. Martin's Press

Hale, William, Özbudun, Ergun. 2010. *Islamism, Democracy and Liberalism in Turkey: The Case of the AKP*. Oxon: Routledge.

Heper, Metin. 2007. *The State and Kurds in Turkey: The Question of Assimilation*. New York: Palgrave Macmillan.

Howard, Douglas A. 2001. *The History of Turkey*. Westport: Greenwood Press.

Hughes, Edel, Karakas, Saniye. 2009. *Human Rights in the Kurdish Region of Turkey: Three Pressing Concerns*. London: Kurdish Human Rights Project.

Hutchinson, John. Smith, Anthony D. 1994. *Nationalism*. Oxford: Oxford University Press.

Jwaideh, Wadie. 2006. *Kurdish National Movement: Its Origins and Development*. New York: Syracuse University Press.

Kanat, Kilic, Tekelioglu, Ahmet, Ustun, Kadir. 2015. *Politics and Foreign Policy in Turkey: Historical and Contemporary Perspectives*. Ankara: SETA.

Kastoryano, Riva. 2013. *Turkey Between Nationalism and Globalization*. Oxon: Rutledge.

Kouba, Karel. 2011. *Metody příčinného vysvětlení v kvalitativním politologickém výzkumu*. Disertační práce. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra politologie a evropských studií. Dostupné z: [http://www.theses.cz/id/2cebd5/Disertace - Kouba.pdf](http://www.theses.cz/id/2cebd5/Disertace_-_Kouba.pdf).

Krejčí, Oskar. 2011. *Lidská práva*. Praha: Professional Publishing.

Kutchera, Chris. "Mad Dreams of Independence: The Kurds of Turkey and the PKK." *Middle East Report* 189, 12-15. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3013105> (22.9.2015).

- Lucarelli, Sonia. 2002. *Peace and Democracy: The Rediscovered Link the EU, NATO and the European System of Liberal-Democratic Security Communities*. Dostupné z: <http://www.nato.int/acad/fellow/00-02/Lucarelli%27s.pdf> (8.8.2015).
- McDowall, David. 2007. *A Modern History of the Kurds*. Londýn: I.B. Tauris & CO Ltd.
- McSweeney, Bill. 1999. *Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations*. Cambridge: The Press Syndicate of the University of Cambridge
- Mikulan, Krunoslav, Thomas, Nigel. 2006. *Válka v Jugoslávii: Slovinsko a Chorvatsko 1991-95*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Mojzes, Paul. 2011. *Balkan Genocides: Holocaust and Ethnic Cleansing in the Twentieth Century*. Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Nachmani, Amikam. 2003. *Turkey: Facing a New Millennium: Coping with Intertwined Conflicts*. Manchester: Manchester University Press.
- Özbudun, Ergun. 2006. "From Political Islam to Conservative Democracy: The Case of the Justice and Development Party in Turkey". *South European Society & Politics* 11 (3-4), 543-557. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=c6b62346-5268-4f37-96d9-8ce30ab56b74%40sessionmgr4004&vid=3&hid=4210> (22.11.2015)
- Palmer, Alan. 1996. *Úpadek a pád Osmanské říše*. Praha: PANEVROPA Praha s.r.o.
- Panic, Branka. 2009. "Societal Security- Security and Identity". *Carl Schmitt and Copenhagen School of Security Studies* 13, 29-38. Dostupné z: http://kms2.isn.ethz.ch/serviceengine/Files/ESDP/114814/ichaptersection_singledocument/a40b04a8-b34f-4697-9c57-709fab1563d5/en/Chap4.pdf (22.8.2015).
- Park, Bill. 2005. *Turkey's Policy Towards Northern Iraq: Problems and Perspective*. Oxon: Routledge.
- Pipes, Daniel. 1996. *Syria Beyond the Peace Process*. Washington: The Washington Institute for Near East Policy.

Rabil, Robert G. 2006. *Syria, the United States and the War on Terror in the Middle East*. Westport: Praeger Security International.

Radu, Michael S. 2006. *Place, Time and Ideology in Global Perspective: Dilemmas of Democracy and Dictatorship*. New Jersey: Transaction Publishers

Robins, Philip. 1993. "The Overlord State: Turkish Policy and the Kurdish Issue." *International Affairs* 69 (4), 657-676. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2620591 (3.10.2015).

Roe, Paul. 1999. "The Societal Dimension of Global Security." *Global Security and International Political Economy* 1. Dostupné z: <http://www.eolss.net/sample-chapters/c04/e1-68-04.pdf> (24.8.2015).

Roe, Paul. 2005. *Ethnic Violence and the Societal Security Dilemma*. Oxon: Routledge

Romano, David. 2006. *The Kurdish Nationalist Movement: Opportunity, Mobilization, and Identity*. New York: Cambridge University Press.

Romano, David. 2012. "Turkish and Iranian Efforts to Deter Kurdish Insurgent Attacks". in Wenger, Andreas, Wilner, Alex. *Deterring Terrorism: Theory and Practice*. Stanford: Stanford University Press.

Rosen, Nir. 2006. *In the Belly of the Green Bird*. New York: FREE PRESS

Rumelili, Bahar. 2015. *Conflict Resolution and Ontological Security*. Oxon: Routledge.

Rüth, Alexandra, Trilsch, Mirja. 2006. "Öcalan v. Turkey. App. no. 46221/99." *The American Journal of International Law* 100 (1), 180-186. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3518836> (17.11.2015).

Saleh, Alam. "Broadening the Concept of Security: Identity and Societal Security". *Geopolitics Quarterly* 6 (4), 228-241. Dostupné z: www.iag.ir/journal/archive/item/download/56 (11.8.2015)

Siegel, Erik. 2013. *Islám versus modernizace? Náboženství, sekularismus a rozvoj a rozvoj v Turecku. Pohled Turguta Özala*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

SIPRI. 2005. *Financing security in a global context*. Dostupné z:
<http://www.sipri.org/yearbook/2005/files/SIPRIYB0507.pdf> (10.8.2015).

Stejskal, Libor. 2006. *Rozšiřování konceptu bezpečnosti*.
http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/147_021_Stejskal.pdf (15.8.2016).

Stýskalíková, Věra. 2006. *Současné bezpečnostní hrozby západního Balkánu: Kritická analýza konceptu bezpečnosti Kodaňské školy*. Dizertační práce. Brno: fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, katedra politologie. Dostupné z:
http://is.muni.cz/th/82653/fss_d/ (13.8.2015).

Thiel, Marcus. 2007. *Identity, Societal Security and Regional Integration in Europe*. Miami: Florida European Union Center.

Ucarlar, Nesrin. 2009. *Between Majority Power and Minority Resistance: Kurdish Linguistic Rights in Turkey*. Lind: Media-Tryck.

United Nations. 2009. *An Overview of the Human Security Concept and the United Nations Trust Fund for Human Security*. Dostupné z:
http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org.humansecurity/files/human_security_in_theory_and_practice_english.pdf (8.8.2015).

Van Bruinessen, Martin. 1992. *Agha, Shaikh and State: The Social and Political Structures of Kurdistan*. Londýn: Zed Books Ltd.

Van Evera, Stephen. 1994. "Hypotheses on Nationalism and War". *International Security* 18 (4), 5-39.

Vanly, Ismet Chériff. 1971. *Survey of the National Question of Turkish Kurdistan with Historical Background*. Řím: Hevra.

Volpi, Frédéric. 2012. *Political Civility in the Middle East*. Oxon: Routledge.

Waever, Ole. 1993. *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*. London: Pinter.

Waisová, Šárka. 2004. "Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti: Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu". *Mezinárodní vztahy* 3, 66-86.

Walt, Stephen M. 1991. "The Renaissance of Security Studies". *International Studies Quarterly* 35 (2), 211-239. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2600471> (27.8.2015).

Whitman, Lois. 1990. *Destroying Ethnic Identity: The Kurds of Turkey*. New York: Human Rights Watch.

Yavuz, Hakan. "Kurdish Nationalism in Turkey" in Shatzmiller, Maya. *Nationalism and Minority Identities in Islamic Societies*. Québec: McGill-Queen's University Press.

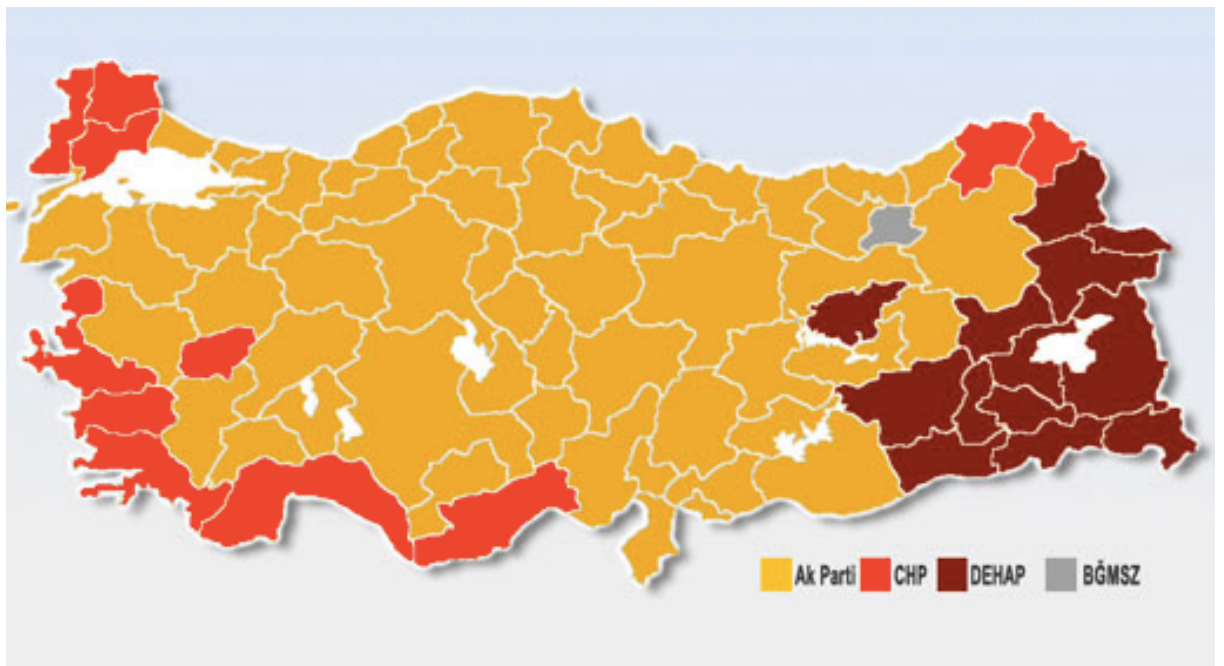
PŘÍLOHY

Mapa č. 1 – Území obydlené převážně Kurdy

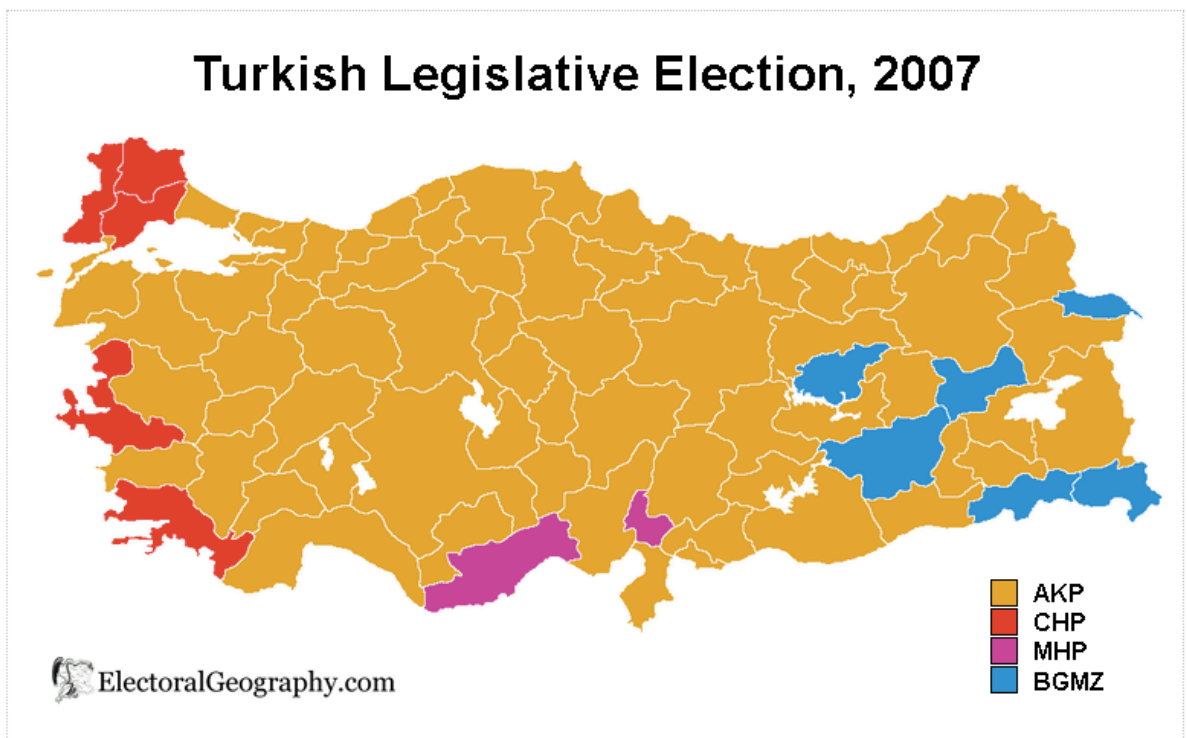
Zdroj: EU Turkey Civic Commission 2004: 11

Mapa č. 2 - rozložení hlasů během parlamentních voleb v Turecku roku 2002

Zdroj: www.secimsonucu.com

Mapa č. 3 – rozložení hlasů během parlamentních voleb v Turecku roku 2007

Zdroj: www.electoralgeography.com

Mapa č. 4 – rozložení hlasů během parlamentních voleb v Turecku roku 2011

Zdroj: www.libcom.org